

वार्षिक रु. १५/- प्रति रु. २।-

बुद्धधर्म सम्बन्धी नेपालको
एक मात्र मासिक पत्रिका

ज्याः पुन्हि

महाबौद्ध, नलितपुर

संस्कृत-भाषी

आनन्द भूमि

THE ANANDA BHOOOMI

(The only Buddhist Monthly Magazine of Nepal)

बुद्ध सम्बत् २५२५
नेपाल सम्बत् १९०१
वर्ष १

—

जेठ पूर्णिमा
तद्दला
अंक २

विक्रम सम्बत् २०३८
1981 A. D.
Vol. 9

—

जेठ
June
No. 2

“आनन्दभूमि” को नियम-

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको एकमात्र बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णमासिको दिनमा निस्कनेछ । यसको आजीवन ग्राहक शुल्क रु. १५०/- र वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. १५/- मात्र हो । जुनसुकै महीनामा पनि ग्राहक बन सकिन्छ । वार्षिक-ग्राहकलाई पूरा १२ बटा अंक प्राप्त हुनेछ । एक प्रतिको रु. २।-
- (२) यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएको कुनै पनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखक ने हुनेछ । सम्पादक-मण्डल हुनेछन् ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमध्ये कुनै पनि भाषामा लेख पठाउन सक्नुहुन्छ र पठाइएका लेख किर्ति पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएकोले लेखको प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउन अनुरोध हो ।
- (५) लेख पठाउँदा सफा र पूरा साइजको कागजमा एकपट्टि भात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ ।
- (६) ग्राहक शुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउंडमा पठाउनुहोला । पत्र व्यवहार गर्दा आपनो ग्राहक संख्या तथा नाम ठेगाना राख्न राख्न लेखिएको हुनु जरूरी हो । ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महीना अगावै व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुहोला । पत्रिका समयमा नपुगे सूचना दिने कृपा गर्नुहोला ।
- (७) कुनै पनि लेख प्रकाश गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।
- (८) लेखकहरूले कृपया अटो साइजको एक प्रति फोटो र आपनो संक्षिप्त परिचय पठाउनुहुन अनुरोध हो । आफैले फोटोको ढलक बनाई पठाएमा छिटो प्रकाशन गर्नलाई सघाउ पुरनेछ ।

आनन्दभूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

विषय-सूचि

बुद्ध वचन

१ मेरो आनन्दभूमि	—कर्मवहाबुर कार्की १३
२ आह्वान प्रभुमा	—शि० सुश्री केशरी शाक्य १४
३ यस्तो पनि हुँदोरहेछ	१५
४ बौद्ध-प्रश्नोत्तर-स्तम्भ	१६
५ साधारण विचार	—रत्नभाई शाक्य १८
६ धर्म-देशना	—सुवर्ण शाक्य २२
७ सम्पादकीय	२३
८ बौद्ध गतिविधि	२५
९ तिमी सधैं जनिमदेऊ	
१० भिक्षु कुमार काश्यप	
११ लालमणि जोशी	
१२ मानन्दशर	
१३ करुणा र प्रेमको लागि बुद्धजयन्ती	
१४ मानन्दकुटी	
१५ बुद्ध । तिमी सधैं जनिमदेऊ	
१६ प्रेमदास मानन्दशर	

आश्रमद्वारा

प्रधान सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

भिक्षु कुमार काशयप

सुवर्ण शाक्य

प्रकाश वज्राचार्य

न्हुँचे बहादुर वज्राचार्य

व्यवस्थापक

भिक्षु महानाम

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुढी

स्वयम्भू, काठमाडौं

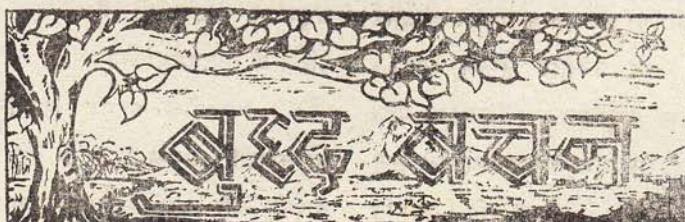
फोन : १४४२०

महावग—विनयपिटकबाट :—

“चरथ भिक्खुवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खुवे धर्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

★ ★ ★

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश पार ।

प्रेमी र अप्रेमी दुवैको संगत नगर । प्रेमीलाई नदेखदा र अप्रेमीलाई देखदा
दुःख हुन्छ ।

तक्त जातक

— साभार : जातक संग्रह

वर्तमान कथा

एक उपासक दरीद्र कुलमा जन्मेको थियो । आमाको मृत्युपछि विहान सबैरे उठी दतिवन गरी, मुख धोई कहिले ज्यामी र कहिले कृषिको कामगरी कमाएको सम्पत्ति अनुसार यागु (जावला) भोजन तपारणरी पिताको पोषण गद्देयथो ।

उसको पिताले भन्यो, “तात ! तिमी एक्सेले घर र बाहिरका सबै काम गद्दौं । तिमीलाई एउटी कुल-कुमारीसँग विवाह गरिदिन्छु । उसले घरको काम सगाउँछिन् ।

“बुवा ! स्त्री घरमा आई भने न तपाइँलाई सुख दिनेछिन् न त मलाई । जीवनभर म आफै तपाइँको पोषणगरी बस्नेछुं । तपाइँको शेषपछि यस विषयमा विचार गर्नेछु ।”

यतिभन्दा पनि उसको पिताले उसको इच्छा विना नै एक कुलपुत्रीसँग विवाह गरिदियो । उनी समुरा र पति दुवैप्रति उपकारिणी र अहंकार रहित पनि थिई । आफ्ना पिताप्रति उपकारिणी छ भन्ने कुरामा सन्तुष्टभई आफूले पाएका मनवर्ने चीज उनलाई सुम्पने गन्यो । उनी पनि ती सबै वस्तुहरू समुरालाई नै दिन्थी । पछि उसले सोचीन्—“मेरा स्वामीले आफूले ल्याएका सबै वस्तु पितालाई नदिई मलाई नै दिन्छन् । अवश्य पनि पिताप्रति निस्तेही भएको होलान् । कुनै उपायद्वारा मेरा स्वामीको यो

बूढोप्रति प्रतिकूलपारी यस बूढालाई घरबाट निकाल्नेछु ।”

त्यसबेलादेखि उसले कहिले ज्यादै चीसो त कहिले ज्यादै तातो पानी दिनधालीन् । सूप पनि कहिले नूनै नभएको र कहिले नून चर्कोगरी दिने गरीन् । भात पनि कहिले काँचे र कहिले गीलो पारीदिनलागीन् । यसरी बूढोलाई रिस उठ्नेगरी काम गर्नेथालीन् । बूढो रिसाउँदा भन्न्यीत, “यो असन्तुष्ट बूढोलाई कस्तै सेवागर्ने उच्छ ?” यसरी उनी पहल वचन प्रहारणरी ल्याडाको निहै धान्ने गर्नेथालीन् । आफैले जतातरै खकार झालेर बूढोलाई दोषदिई लोग्नेलाई उस्काउन कुरा गर्नेथालीन् । “हेर्नुस् बाबुको काम ! यस्तो नगर्नुस् भन्दा पनि रिसाउनुहुन्छ । यो घरमा या त बाबुलाई राख्नुस्, या त मलाई ।”

उपासकले स्त्रीलाई भन्यो, “भद्रे ! तिमी तनेरीछ्यो, जहाँ बसेर भएपनि जीविका गर्न सक्नेछ्यो । मेरा पिता बूढा हुनुहुन्छ । यदि तिमी यिनलाई सहन-सक्दैनौ र मनपराउँदैनौ भने तिमी नै घरबाट निस्कन-सक्छौ ।”

“अब उप्रान्त यस्तो गर्ने छैन” भयभीतभई भनी र समुराको पाउमापरी वन्दनागरी क्षमाप्रार्थनागरी पुनः पहिले छैं सेवागर्नेथालीन् ।

स्वास्नीले घरमा अशान्ति मचाएको बेलामा शास्ताकहाँ धर्मश्रवण गर्न पनि जानपाएको थिएन । आफनी स्त्री प्रकृतिस्वभावमा बाइसकेपछि उपासक पुनः शास्ताकहाँ जानथाल्यो ।

“बुद्धं सरणं गच्छामि”

— भिक्षु सुदर्शन

“बुद्धं सरणं गच्छामि” म बुद्धको शरण जान्छु । ऐतिहासिक परिपेक्षमा हेतै हो भन्ने सबभन्दा अघि “बुद्धं सरणं गच्छामि” भन्ने दुई सार्थवाहनहरू यिए । बुद्धत्व प्राप्ति पछि सबभन्दा अगाडि बुद्धको भिक्षापात्रमा “सतु” प्रदान गर्दै तिनीहरूले भनेका थिए—बुद्धं सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि । त्यसबेला भिक्षुसंघको स्थापना भएको थिएन । संघ स्थापना हुन अर्हं पाँच छ महीनाको समय बाकी न थियो । यी दुवै सार्थवाहनहरूलाई बर्मीहरू आज बर्माको भएको मानिन्दृत भारतीय विद्वानहरू भारतीय भएको मानिन्दृत । परन्तु आजसम्म तिनीहरूले कुन रूपमा “बुद्धं सरणं गच्छामि” भनेका थिए यसको खोज भएको देखिन्दैन । अनेक त्यसबेलाका शास्ताहरूको शरण जाने प्रचलन भएको त्यस्तै बुद्धकहाँ तकं गर्न आउने,

जिज्ञाशा वश आउने श्रद्धाका साथ थाउने व्यक्तिहरूले पनि अन्तमा आफ्नो चित्त बुझेको खण्डमा भन्दथे, “भो गौतम, तपाईंले मलाई बाटो दिराएकोलाई बाटो देखाए जस्तै, अङ्घ्यारोमा तेलको बत्ति बालि दिए जस्तै, घोप्टेको भाँडो उठाइ दिए जस्तै उपमा गर्नुभयो, म मात्र जीवन बुद्धको शरण जान्न्यु धर्मको शरण जान्न्यु र संघको शरण जान्न्यु ।” यस प्रसंगाट स्पष्ट हुन्छ त्यसबेला शरणको अर्थ दृढ निष्ठा प्रकाट गर्ने एक अभिचारात्मक वचन हो ।

श्रद्धालु व्यक्ति जब प्रव्रज्या ग्रहणार्थ बुद्ध—शासनमा प्रवेश गर्न बाह्यन्त, त्यसबेला शुद्ध रूपमा त्रिशरण ग्रहण गराउने परिपाठी आजसम्बन्धीय । यस विधिभित्र पनि बुद्धप्रतिको आस्था वा श्रद्धाभाव वचनाबद्धता शुद्ध गराउने चेष्टा देखिन्छ । अर्को विचारनीय कुरा के छ भने मात्र

(२ वेजको बाकि)

शास्ताले त्यससँग सोधनुभयो, “उपासक ! सात आठ दिनदेखि धर्मश्रवणको निमित्त किन आएनौ ?” उपासकले भएको घटना सबै बताइदियो । शास्ताले भन्नुभयो, “अहिले स्त्रीको कुरा नसुनी तिमीले बाबुलाई घरबाट निकालेनी । पहिले चाहिं उनैको कुरा सुनी बाबुलाई काँचो-चिहानमा लगी खाल्टोखन्यौ । त्यस खाल्टोमा राखी मान्न लागेको बेलामा सातवर्षीय मैले आमाबाबुहरूको गुणकथा सुनाई तिमीलाई पितृघात

कर्मबाट बचाइदिएको थिएँ । त्यसबहत मेरो कुरा सुनेर तिन्ना पितालाई जीवनभर सेवागरी पछि तिमी स्वर्ग-परायण भएका थियौ । त्यो मैले दिएको अववादलाई जन्म जन्मान्तरसम्म पनि तिमीले छोडेनौ । यसै कारणले गर्दा उसको कुरा नसुनी अहिले तिमीले पितालाई घरबाट ननिकालेकाहौं” यो कहिले भएको हो भनी थाहादिन बुद्धले यस तक्कल जातकलाई विस्तृत साथ भन्नु भएको थियो । ☆

“बुद्ध सरणं गच्छामि” भन्नुको सत्ता यावत् प्राप्त प्रसंग, यावत् आजको विनय विधिमा पनि त्रिशरण ग्रहणकै परिपाटी भएको स्पष्ट छ ।

बुद्धको शरण जानुको अर्थ आफ्नो अस्तित्व वा व्यक्तित्वलाई नकारात्मक स्वीकार गर्नु होइन । “बुद्धानुस्मृति” भावना विधिबाट बरु के देखाउन्छ भन्दा, बुद्धको शरण जानुको अर्थ बुद्धको गुणानुस्मरण गरेर प्रीति पाउनु, ती गुणहरूको अनुकरण प्रभाव आफूमा ल्याउनु हो । बौद्धहरू बुद्धको गुणको स्मरण गर्दै भन्दछन्—

“इतिपि सो भगवा अरहं, सम्मा सम्बुद्धो, विज्ञाचरण—सश्पन्नो, सुगतो, लोकविदू, अनुत्तरो पुरिसदम्म सारथि सत्था देव मनुस्सानं, बुद्धो, भगवा’ति ।”

यो सबै वचन समुह पालि भाषाका हुन् । संस्कृत बौद्ध साहित्य पनि यसैलाई अविकल्प अनुवाद प्रस्तुत गर्दछ । यहाँ कतै आत्म समर्पण छैन । प्रार्थीको व्यक्तित्व बुद्धमा विलयन छैन ।

“उनी भगवान् इन इन कारणबाट अहंत्, सम्यक् सम्बुद्ध, विद्या आचरण सम्पन्न, सुगत, लोकविद, पुरुषहरूलाई ठिक बाटोमा लैजान उत्तम सारथी, देवमनुष्यहरूको शास्ता बुद्ध र भगवा हुन्” यही यस प्रार्थनाको वा बुद्ध-गुणको अर्थ हो ।

उनी भगवान् ब्रह्मा देव मनुष्यद्वारा पूजनीय हुनुहुन्छ, उनले राग द्वे वादि सम्पूर्ण शत्रुलाई पराजित गरिसक्नु भएको छ, उनले संसारचक्रको आडलाई खत्म गरिसक्नु भएको छ, उनी यति पवित्र हुनुहुन्छ भित्र वाहिर एक प्रकारका हुनु भएकोले गुप्त पाप गर्नु आवश्यक छैन” यही अहंत् शब्दको अर्थ हो । सम्पूर्ण धर्मजाई विशेष रूपमा स्वयं बोध गर्नु भएकोले उनी सम्यक् सम्बुद्ध हुनुहुन्छ । तीन प्रकारको र आठ प्रकारको विद्या एवं वंध प्रकारका आचरणबाट सम्पन्न भएको हुनाले उनी

विद्याचरण सम्पन्न हुनुहुन्छ ।

मृत्युरहित निर्वाणमा राम्ररी जानुभएका उनी सुगत हुनुहुन्छ । सत्तालोक, संखारलोक र ओकासलोक विद् भएकोले उनी ‘लोकविद्’ हुनुहुन्छ । देव, मनुष्य, तीर्थक प्राणीहरूलाई असदृश्य रूपबाट सरूप सुसंस्कृत बताउनमा अनुपम भएकोले उनी अनुत्तर पुरिसदम्मे सारथी हुनुहुन्छ । देव मनुष्यहरूलाई बाटो देखाउने आचार्य भएकाले उनी देव मनुष्यहरूको शास्ता हुनुहुन्छ । चार आर्यसत्यलाई स्वयं स्पष्ट बोध हुने उनी “बुद्ध” हुनुहुन्छ । आपनो मन आफूले भने जस्तो राख्न सक्ने भाग्य र ऐश्वर्यका छ प्रकारका भाग्य भएकोले उनी “भगवा” पनि हुनुहुन्छ ।

यी नै व्याख्या र अर्थ परंपरागत बुद्धको गुण वर्णन हो । यी सबै गुणानुस्मरणमा कतै आत्मसमर्पण छैन, अतः बुद्ध शरणको अर्थ स्वयंसत्ता अस्वीकारेर अकर्मण्य बन्नु होइन, बरु बुद्धको गुण स्मरण गरेर त्यस्तै गुण आफूमा ल्याउन प्रेरणा वा आदर्श लिनु हो ।

भगवान् बुद्ध केही नसम्झी बुझी धर्म माने उपदेश गर्नु हुन्न । भगवान् बुद्ध भन्नु हुन्छ, “एही पस्सिक” आऊ, आएर हेर । धर्मको अर्को लक्षण हो, “पच्चतं बेदितव्वं ।” अर्थात् भगवान् बुद्धको धर्म विज्ञनहरूले छूट्याएर केलाएर बुझ्नु पर्ने स्वीकार गर्नु पर्ने धर्म हो । त्यसैकारण बुद्धले राम्ररी धर्मको उपदेश गर्नु भयो । धर्म स्वाभ्यात् भए । भिक्षुसंघ अनेक बाटोबाट गईकन प्रचार गरे । बुझाउन कोशिश गरे । यसका लागि जनभाषा र सरल उपमा अपनाए । बुद्ध-धर्म स्वयं साक्षात्कार गर्ने धर्म हो । किन भने आपनो प्रकाश आफै हो, अरुको शरण-प्रकाश जरूरत छैन । भगवान् बुद्ध भन्नु हुन्छ, “अता हि अत्तनो नाथो अत्ताहि अत्तनो गति ।” आफै आपनो नाथ हो, आफै आपनो गति हो ।” धर्म नै

आजको युगमा बौद्ध धर्म

[प्रस्तुत लेख २५२५ औं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा रेडियो नेपालबाट
वार्ताको रूपमा प्रसारित गरेको थियो। - सं.]

प्रकाश बज्राचार्य

विज्ञानको प्रगति निरन्तर बढ़दैछ। आज जीवनको हरेक क्षेत्रमा विज्ञानको हस्तक्षेप भइस-केकोछ। हरेक परम्परागत कुरोलाई विज्ञानको कसीटीमा जाँचिदै छन्। विज्ञान संग मेल नखाने कुराहरू विस्तार विस्तारै लोप हुँदै छन्। आज भन्दा २५०० वर्ष अगाडि प्रतिपादित बौद्ध सिद्धान्तहरू पनि विज्ञानद्वारा केलाइँदैछन्। तर आश्चर्य लाग्छ विज्ञानलाई - बुद्धका विचारहरू देखेर, यिनका बैज्ञानिकता देखेर, यिनका व्यवहारिकता देखेर। हजारौं सानातिना समानताहरूको कुरै के गरुं, विज्ञान र बौद्ध धर्मका आधारभूत सिद्धान्तहरू समेत एकै छन्। विज्ञानले कुनै कुरोलाई अवलोकन र प्रयोग द्वारा मात्र स्वीकार गर्दै। त्यस्तै बौद्ध धर्मले आफनैप्रत्यक्ष

अनुभव र विवेकका कसौटिमा उत्रेका कुरालाई मात्रै विश्वास गर्दैन्। रित्तो अन्धविश्वास, पूर्वाग्रह र अप्रमाणित कुरालाई दुवैमा ठाउँछैन। स्वतन्त्र चिन्तन शक्ति प्रयोग गरेर अगाडि बढनमा नै दुबैले विश्वास गर्दैन्। कुनै पनि काम बिना कारण हुन सक्दैन भन्ने आधार वाक्य मै विज्ञान र बौद्ध धर्म टिकेका छन्। विज्ञानले भौतिक कृयाको कारण खोज्छ, बौद्ध धर्मले मानसिक कृयाको कारण खोज्छ।

बुद्ध भन्नु हुन्छ कि सारा ब्रह्माण्ड र सारा मानसिक अवस्थाहरू परिवर्तनशील छन्, अनित्य छन्, क्षणिक छन्। ठोस केही छैन। सबै प्रवाह मात्रै छन्। एकै क्षणमा करोडौं करोड पल्ट नष्ट हुन्छन् उत्पन्न हुन्छन्। कयौं वर्ष सम्म यो कुरो वैज्ञानिकतामा उत्रिएको थिएन। बिशौं

(४ पेजको बाँकि)

प्रतिशरण हुन्छ, पुद्गल होइन।

यसर्थ सम्यक् दृष्टिरित लाग्ने बौद्धहरू जब बुद्ध शरणं गच्छामि भन्दछन्, तिनीहरूको मानस संसारमा भाव जगतमा बुद्धको महानगुणहरू आउँछन्, अनि तिनीहरू त्यसेमा अभिभूत हुन्छन्। जो बुद्धको शरण

जान्छ, त्यो धर्मको र संघको शरण पनि स्वभावतः जान्छ। यही बौद्ध शरण गमनको मौलिक विशेषता हो। अस्तु।

बुद्ध सरण गच्छामि

धर्म सरण गच्छामि

संघ सरणं गच्छामि

शताव्दीमा आएर मात्र यो कुरोलाई सिद्ध गरे विज्ञानले कि ठोस केही छैन । नित्य केही छैन । अचल केही छैन । सबै परिवर्तनशील छन् । सबै तरंग छन् । एकै क्षणमा अरबौ अरब उत्पन्न र नष्ट हुँदैछन् ।

बुद्ध र विज्ञान विचका समानता यति छन् कि हजारौ विद्वान एवं वैज्ञानिकहरूले बुद्धको प्रशंसा गरेका छन् । स्वयं विश्व प्रसिद्ध भौतिक शास्त्र डा० आल्बर्ट आयन्सटीनले पनि बौद्ध विचारधारालाई सर्वोत्तम भनी स्वीकार गरे । त्यसैले आजको वैज्ञानिक युगमा बुद्धका विचार एवं उपदेशहरू अति सुहाउँदो प्रेरणादायी र मार्ग दर्शक छन् भन्न अपठ्यारी पर्दैन । डा० के धर्मानन्द भन्नु हुन्छ कि जति जति विज्ञानले प्रगति गर्छ त्यति त्यति विज्ञान बुद्धको समिप आउँछ ।

तर विज्ञान विकासको बाटोमा मात्रै लम्केको होइन । विनाशको बाटोमा पनि लम्कन थालेको छ । फलस्वरूप आज मानव समाजमाथि हातहियार, तोप, ट्याँक वारूद, ग्रेनेद, मिसायल मात्रै नभई हाइड्रोजन बम, परमाणु बम, र न्यूट्रोन बमको समेत खतरा आइपरेको छ । आफूलाई विश्वमा सबैभन्दा बढि हुतियार सम्पन्न देश वनाउनको लागि तछाड मछाड छ । समाजको विकासमा वास्ता छैन । रुचि बढाउँछ शस्त्र अस्त्र र रण कौशलताको विकासमा । घर घरमा कलह छ । टोल ढोलमा झगडा छ । देश देशमा लडाई छ । चारेतिर कोलाहाल छ । मारकाट छ । हाहाकार छ । अशान्ति छ । प्रत्येक व्यक्ति प्रत्येक राष्ट्र प्रत्येक महाद्विष आफूलाई असुरक्षित महसुस गर्दछ । भविष्य प्रति हरेक व्यक्ति निराश छ । यस्तोमा बुद्धका शान्ति र

अहिंसाका उपदेशहरूको खांचो हुनु स्वाभाविक हो । त्यसैले पण्डित जवाहरलाल नेहरू भन्नु हुन्छ कि बुद्धका उपदेशहरू २५०० वर्ष पहिले भन्दा आजको युगलाई नितान्त आवश्यक छन् । बुद्धका करुणा, मैत्री, शान्ति र अहिंसाले भरेका उपदेशहरू नै आज विश्वको लागि मार्ग दर्शक बन्न सक्छ भन्ने कुरोलाई विभिन्न अन्तरराष्ट्रिय संघ संस्थाहरूले बुक्षिसकेका छन् । कारण बुद्धले उपदेश दिने मात्रै काम गर्नु भएको थिएन । तिनीहरूलाई आफ्नै जीवनमा प्रयोग गरेर देखाउनु भएको थियो ।

आज हिसा मान्छेले पशुपंक्षीलाई मात्रै गर्ने होइन, मान्छे मान्छेको विचमा हिसा छ, जाति जातिको विचमा कलह छ, धर्म धर्मको विचमा बैमनश्यता छ, धनीले निर्धनको रगत चुस्दैछन्, गोराले कालालाई होच्याउँदै छन् । माथिल्लो जातकाले तल्लोकालाई जिउँदै जलाउँदै छन् । मानवता, सहिष्णुता, करुणा र समानताका शब्दहरू उपदेशमा मात्रै सिमित छन् ; व्यवहारमा लागु कमै मात्र गरिन्छन् । यस्तोमा मान्छे मान्छे हो भनी चिनाउन, भातृत्व भाव जगाउन र समानताको लहर फैलाउनको लागि आज बुद्धका उपदेशहरू अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन आएका छन् । धन, रंग, र जन्मले होइन कर्मले मात्रै मान्छे ठूलो सानो हुन्छ भन्ने बुद्धको विचार आजको लागि अमृत सरि छ भन्नुमा अत्युक्ति नहोला ।

आजको समाजमाथि तनाव, असन्तुष्टि, नैराश्यता र निरुत्साहले व्यापक रूपमा कालो बादल फिजाएको छ । मान्छेको अनुहारबाट प्राकृतिक हँसिलोपना गायब छ । यस्तोमा प्रकाशरूपी बुद्धका वाक्यहरूको सम्झना आउनु स्वाभाविक हो । बुद्ध भन्नु हुन्छ न-रुक अगाडि बढ, तिमी आपनो मालिक आफै हौ । यसैले आपनो काम आफै गर

अरूको भरोसामा नपर । भविष्य र कर्म बदलन—
लाई आपनो पाइला उठाऊ ।

आज हाम्रो अगाडि मानसिक अशान्तिले
गुम्सिएको समाज छ । उन उन भित्री अशान्तिले
पीडित हुँदै आएका छन् मान्देहरू । होलाण्ड,
बृटेन, जुरीचमा भएका हालैका युवा आन्दोलन—
लाई हामी उदाहरण मान्न सक्छौ । विभिन्न नयाँ
नयाँ मानसिक रोगहरूको नाउँ शब्दकोषमा थपिदै
छन् । मानसिक शान्तिको खोजमा पश्चिमीहरू
पूर्वतिर आइरहेका छन् । भित्र भित्री गुम्सेको
महसुस गर्दैछन् मान्छेले, अनि त्यसबाट उत्पन्न
हुन्छ अन्तरद्वन्द, अनिश्चिता, व्याकुलता र हिसा-
त्मक प्रवृत्ति । यस्तो अवस्थामा बौद्ध धर्मको
महत्व स्वतः सिद्ध छ । बुद्धको बाटो नै मानसिक
शान्ति प्राप्तीको लागि हो । मानसिक शान्ति
प्राप्त गर्ने बाटो-विपश्यना ध्यान-सजिलो र बैज्ञा-
निक मात्र होइन, व्यावहारिक पनि छ । यस्तो
उपयोगिता अन्य विभिन्न विचारधाराकाले समेत
स्वीकार गरेको छ ।

बैज्ञानिक युग कहलिएको आजको युगमा
विज्ञानले गर्दा भौतिक प्रगति शिखरमा पुगेको
छ तर मानसिक उन्नति शुन्य छ । अर्कोतिर बौद्ध

धर्मले भौतिक प्रगतिलाई सुहाउँदोस्थान दिई
मानसिक उन्नतिलाई शिखरमा पुन्याउँछ ।
दुवैको आधारभूत सिद्धान्तहरू एउटै भएता पनि
विज्ञानको बाटो भौतिक प्रगतितिर लागेको छ,
बौद्ध धर्म मानसिक प्रगति तिर । हरेक बस्तु
क्षण प्रतिक्षण बदलिदै छ, अनित्य छ, भन्ने कुरो
विज्ञान र बुद्ध दुवैले बुझे । तर विज्ञानले यो ज्ञान
सिद्धान्तमा मात्रै सीमित गरे । बुद्धले यसलाई
व्यवहारमा प्रयोग गरी तुष्णावाट मुक्त भए,
दुःखवाट मुक्त गरे, परिनिर्वाण प्राप्त भए । त्यसैले
भन्न सकिन्छ कि विज्ञानले अनित्यताको आपनो
ज्ञान व्यवहारमा ल्याउन सकेमा बौद्ध धर्मको
समीप आउनेछ ।

आज हामीलाई मानसिक विकास पनि
चाहिएको छ । भौतिक प्रगति पनि चाहिएको छ ।
त्यसैले विज्ञानको साथ साथै आजको युगमा
बौद्ध धर्मको पनि महत्व बुझ्नु परेको छ । दुवै
संगै अगाडि बढ्नु परेको छ, जसबाट अवश्य पनि
विश्वले शान्तिको स्वास फेर्न सकिनेछ, मानव
समाजको भविष्य उजबल हुनेछ ।

धर्म सरण गच्छामि ।
साधु ! साधु !! साधु !!!

जुन विद्वानले मै ठूलो भनी आपनो विद्यामा गर्व गर्छ, अविद्वानहरूको हेला गर्छ,
ऊ आफै बत्ति हातमा लिएको अन्धो समान छ ।

—आनन्द महास्थविर
(बुद्धको नीजि सहायक)

सूचना— आनन्दभूमिमा लेख पठाउँदा सकेसम्म छोटो र रमाइलो गरी पठाउनु होला । लामा लेखहरू प्रकाशित
हुन विलम्ब हुन सकिने छ ।

महायान बौद्ध साहित्यको विकास

-डा० लालमणि जोशी, एम०ए०, पी०एच०डी०

महायान साहित्यको विकास र इतिहास-
को अध्ययनको क्षेत्रमा आधुनिक कालमा राजा
राजेन्द्र लाल मित्र, पण्डित हरिप्रशाद शास्त्री,
प्रोफेसर मैक्समूलर, प्रोफेसर नार्जिजयो, प्रोफेसर
सुजुकी, प्रोफेसर लेवो, प्रोफेसर पुसें, प्रोफेसर
विन्टरनित्स, महापण्डित साँकृत्यायन, प्रोफेसर
तुच्ची, डा० काञ्ज, डा० बैद्य तथा डा० दत्त
जस्ता विद्वान्‌हरूको प्रशंसनीय तथा पाण्डित्यपूर्ण
कार्यहरूप्रति हामी अत्यन्त आभारी छौं ।

महायानको प्राचीनतम साहित्य प्रज्ञापा-
रमिता साहित्य हो जसको विशालता, विविधता
एवं मार्मिकताको रूँकी डा० काञ्जद्वारा संकलित
एक ग्रन्थबाट प्राप्त हुँच्छ । प्रज्ञापारमिता नामका
अनेक ग्रन्थहरू रचिएका थिए । यिनीहरूमा
शतसाहस्रिका, पचविंशति साहस्रिका, दश साह-
स्रिका, अष्ट साहस्रिका, सप्तशतिका, र वज्रछेदिका
प्रज्ञापारमिता प्रख्यात छन् । सम्पूर्ण प्रज्ञा साहित्य-
को मूल मन्त्र र केन्द्र बिन्दु 'शून्यता, सम्झनुपर्दछ ।

महायान सूत्रहरूमा नव-धर्म सुविख्यात
छन् । यी नौ महायान सूत्रहुन्—ललित विस्तर,
लंकावतार, अष्टसाहस्रिका, समाधिराज, सद्भर्म-

पुण्डरीक, गण्डव्यूह, दशभूमिक, सुवर्णप्रभास र
तथागत गुह्यकसूत्र । यिनीहरू मध्ये तथागत
गुह्यक सूत्र बाहेक अरु सबै प्रकाशित भै सकेका
छन् । अरु महायान सूत्रहरूमा सुखावतीव्यूह
अमितायुध्यानसूत्र, सुरंगमसूत्र, करुणापुण्डरीक,
अक्षोभ्यव्यूह, बुद्धावतंसक, कारणव्यूह अंगुलीय-
मालीय, राष्ट्रपालपरिपृच्छा तथा मंजुश्रीमूलकल्प-
सूत्र उल्लेखनीय छन् ।

आचार्य नागार्जुनको सूत्र समुच्चयमा ६०
महायान सूत्रहरूबाट उद्धरणहरू संकलित गरि-
एका छन् । 'महाव्युत्पत्ति' मा १०५ सूत्रहरूको
तालीका पाइन्छन् जसमध्ये धेरै जसो महायानी
सूत्र छन् । आचार्य शान्तिदेवको 'शिक्षा समुच्चय'-
मा करीब ११० सूत्रहरूको उद्धरण संकलित छन्,
तो सबै महायानी हुन् । चीनी त्रिपिटकाचार्य
युवान-च्चाङ्ले ७४ बौद्ध ग्रन्थहरूको चीनी
भाषामा अनुवाद गरेको थियो जसमध्ये धेरैजसो
महायानी सूत्र र शास्त्र थिए ।^{७५} अनेक भारतीय
र मध्य एसियाई बौद्ध विद्वान्‌हरूले प्राचीन-
कालमा समय समयमा महायान साहित्यको चीनी
भाषामा अनुवाद गरेका थिए ।^{७६}

७८. शिक्षु धिच-मिन्ह चऊ कृत युवान च्चाङ्ल दि पिलग्रिम स्कालर, वियतनामबाट १९६३ मा प्रकाशित
पेज ८५-९९ ।

७९. हेनोस्- राहुल साँकृत्यायन, बौद्ध संस्कृति, कलकत्ता १९५२ ।

प्रोफेसर बन्चु नड्जियो द्वारा संग्रहित चीनी बौद्ध त्रिपिटकको सूचीमा सूत्रभागको अन्तर्गत ५४१ महायानी सूत्रहरूको उल्लेख छन् ।^{८०} ८२४ ई.मा 'पलब्रत्सेजे' तथा 'नम्क स्त्रिङ्गपो' द्वारा संकलित 'देन-' कर पुस्तकालयको सूचीमा ७३६ महायान बौद्ध ग्रन्थहरूको नाम सम्मिलित भै सकेका थिए ।^{८१} तिब्बती बौद्ध धार्मिक साहित्य संग्रहहरू- 'तन्ज्युर' तथा 'कन्ज्युर'-मा करीब ५००० बौद्ध ग्रन्थ संस्कृतवाट तिब्बतीमा अक्षरशः अनुवाद गरिएको अङ्क पनि पाइन्छन् ।^{८२} अनेक महायान ग्रन्थहरूका संस्कृत पाण्डुलिपिहरू तिब्बतवाट त्रिपिटकाचार्य राहुल सांकृत्यायन तथा अकादमी-शियन तुची द्वारा प्रकाशमा आइसकेका छन् । नेपालमा विद्यमान महायान बौद्ध साहित्यको संक्षिप्त परिचय राजा राजेन्द्रलाल मित्र, श्री सेसिल बेन्डल तथा पंडित हरिप्रसाद शास्त्री द्वारा संकलित विस्तृत तालीकाहरू (डेस्क्टिप्तिभ कैटेलाग्स) बाट प्राप्त हुन्छ । मध्य एसिया, चीनी तुर्किस्तान र गिलगिटबाट प्राप्त महायान साहित्य-का अवशेषहरूको परिचय प्रो. हानिल, प्रो. लेवी तथा डा० दत्तका प्रकाशनहरूबाट याहा हुन्छ । यो एक ऐतिहासिक एवं खेदपूर्ण तथ्य हो कि

बौद्ध साहित्यका धेरै ठूलो भाग भारतमा पूर्ण रूपमा नष्ट भयो । 'महावस्तु'को उल्लेख पहिले नै गरि सकिएको छ, यो लोकोत्तरवादको विनय ग्रन्थ हो र महायान बाल्यकालको प्रतिनिधि हो । यसै समूहमा हामी 'अवदानशतक', 'दिव्यावदान' र अश्वघोषको बुद्ध चरित पनि राख्न सक्छौं । यी ग्रन्थले हीनयान र महायानको बीचको कडी प्रस्तुत गर्दछन्, त्यसैले दुबै बौद्ध धर्मका अनुया-यीहरूमा यिनको बराबर आदर रहेका छन् । 'बोधिचित्त विवरण', 'बोधिसत्त्व प्रातिमोक्ष', 'बोधिसत्त्व पिटक' र धारणी पिटक आदि महत्व-पूर्ण संस्कृत बौद्ध ग्रन्थहरूको रचनाकाल अनि-शिवत छ, तर महायानको विकासमा यिनीहरूको महत्वपूर्ण स्थान छ । 'महायान श्रद्धोत्पाद शास्त्र' को लेखक अश्वघोष सम्भवतः पाँचौं शताब्दीको व्यक्ति थियो । यसै समयमा महाकवि शूर अथवा आर्यशूरले 'जातकमाला' र 'सुभाषित रत्न करण्डक कथा' को रचना गरेको थियो । जातक-मालाको प्रभाव अजन्ताको भित्ते चित्रहरूमा पाइन्छन्, त्यसको लोकप्रियताको विस्तृत उल्लेख ई-चिङ्गको 'रिकाँ' मा पनि पाइन्छन् ।

८०. पूर्व उल्लिखित कैटेलग ।

८१. प्रो. श्यूकी चोशिमुरा, दि देन-करमा एन ओल्डेस्ट कैटेलग अफ दि टिबेटन बुद्धिस्ट कैनन, क्याटो १९५० ।

८२. ए कम्प्लिट कैटेलग अफ दि टिबेटन बुद्धिस्ट कैनन, तोहाकु इम्परियल यूनिवर्सिटी, सेन्ड्र्ई (जापान) बाट प्रकाशित ।

संसारमा मैले एउटै कुरो जानेको छु, त्यो यो हो कि मैले केही जानेको छैन ।

-सुकरात

करुणा र प्रेमको लागि बुद्धजयन्ती

—भिक्षु कुमार काश्यप

〔२५२५ औं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा आयोजित समारोहमा स्वागतभाषणको रूपमा प्रस्तुत
मन्त्रव्य —सं.]

भगवान् बुद्धको धर्म सबैलाई आऊ, हेर,
विचार गर, अङ धारण पालनगरी लाभदायक
भए स्वीकार गर भनी आह्वान गर्न ‘धर्म’ हो ।
यस धर्ममा कुनै एक जातिलाई मात्र अधिकार
दिने भन्ने कुरा छैन । स्त्री जातिलाई यस धर्मको
पालनमा कुनै बाधा दिइएको छैन । यो धर्म
पालनगर्न यहो वस्तु चाहिन्छ भन्ने कुरा नभए—
कोले रित्तो हातले पनि आचरण द्वारा पालन गर्न
सकिन्छ । गरीबको लागि पनि यस धर्मको परिपा-
लनमा समर्थ बनाएको छ । अतः यस्तो धर्मको
प्रचारक बुद्धको जयन्तीमा हुने यस्तै धर्मको बारेमा
विचार विमर्शको निमित्त हुने धर्महुनाले यस धर्म
पालनगर्न भनेको स्वतः सबैले आफ्नो आचरण-
मा रहने भन्नुमा कुनै अत्युक्ति देखिँदैन ।

भगवान् बुद्धको २५२५ औं महापरि-
निर्वाण जयन्तो प्रत्येक वर्ष एक एक थार्दे गएर
महापरिनिर्वाण जयन्ती २५२५ औं पुगिसकेको छ ।
यसो भन्नु साधारण जस्तो देखिन्छ । तर जन्मदे
मर्दै गरी माटोमा विलीन भएर जाने, अनन्त
अनन्त प्राणीहरूलाई याद गरे अलिकति भए पनि

हाम्रो मनमा यस्तो चिर कालसम्म अनन्त अनन्त
प्राणीहरूको मनमा जीवित हुन सबै बुद्धको
व्यक्तित्वको महत्त्वको आभास हुन अर्जुन । मरि
सकेर पनि जीवित व्यक्तिहरूको मुटुमा बाँचिरहने
व्यक्तित्वमध्ये बुद्धको व्यक्तित्व आश्रयजनक छ ।
बुद्धको विशेषता राजनीतिक नेतृत्वको सामयिक
महत्ता जस्तो होइन । हिटरल र मुसोलिनि
आफ्नो आफ्नो जमानामा कति प्रशिद्ध थिए । तर
तुरुन्तै मानव मानसले तिनीहरूलाई प्रशंसा गर्न
छाडे । अतःयुगयुगको समयमा युग युगको घटनामा
कति कति परिवर्तित भएर पनि आजसम्म परि-
वर्तन नहुने बुद्धको व्यक्तित्व असाधारण र अतुल-
नीय छ भनी श्रद्धावस मात्र भन्ने होइन अपितु हृदयै-
देखि साँचैनै भन्नु आवश्यक छ । यो अभिप्राय सीमित
र परिमित छैन । व्यापक छ पृथ्वी जस्तो, गहन
छ सागर जस्तो, अङ उज्ज्वल उच्च छ हिमा-
लयको टाकुरा जस्तो ।

हो बुद्धको महान् व्यक्तित्वबाट पनि तब
सम्म हामीलाई प्रत्यक्ष लाभ प्राप्त हुँदैन, जब
सम्म बुद्धको शिक्षाको अनुकरण गरिँदैन । आजको

संसार अत्यन्त विविध समस्याले जकड़िएको छ । एकातिर रेडक्रस, लाइन्स ल्कब, रोटरी ल्कब, जस्ता लोकोपकारी संस्था छन् भने अर्कोतिर विविध नाउँमा, विविध स्वार्थमा विविध दृष्टिमा हजारौ मात्रै होइनन् लाखौ मानिस मारिएका छन् ।

मानिसको सुख शान्तिको निमित्त भन्दै मानिस नै लाखौ मार्नु पर्ने आजको विश्वको दृष्टिकोण र क्रियाकलाप अथवा भनौं कार्यपद्धति, एक असभ्यताको नै प्रतीक हो । मानिसले पानी-मा माछा जस्तो पौडी खेल्ने देखि लिएर आकाशमा चरा जस्तो उडन सम्म सिकिसकेका छन् । तर वार्ताद्वारा आ-आफ्नो दृष्टिकोणको वादकै हठवादमा मानिस होम्ने स्वभाव छाडेका छैनन् । यो एक पक्षीय प्रतीत हुनसक्छ तर आजको मानव समाज भीतिक विकासको चरम उन्नतिमा पुगेता पनि, सुख शान्तिको निमित्त भर मजदूर प्रयत्न गरेता पनि, मानव पहिलेभन्दा सुखी र आनन्द अब्रस्थामा छैनन् । मानिसको मन उलझन पूर्ण भइसक्यो । जुनसुकै कुरामा पनि अतृप्ति शैंका उपशैंका अविश्वास बढिसक्यो । मनुष्यको विचार भाव अत्यन्त घूर्तताले भरिसक्यो । सरलता स्वच्छता गुमाउँदै गइरहेकाछन् । यो भन्न सकिदैन यसको अन्तिम परिणाम के निस्कने हो । भगवान्को अनुग्रह होस्, युद्धोन्मुख दिशा-तिर गइरहेको विवशतालाई रोक्ने मानवताको प्रयास विफल नहोस् । अरु विभिन्न बौद्धिक विकासको स्तर मन-स्तरको करुणा गुमाउँदै गएको बुद्धिको विकासको दृष्टिको विवशतामा परमाणु शस्त्र अस्त्र-को विकास हुँदैछ? यस्तो विनाशका साधनलाई रोक्ने सबैको इच्छाले हार खान नपरोस् र हिरोशिमा

र नागासाकी बन्न नपरोस्, यसर्थे शान्तिको बाटो बुद्धको नाउँमा अथवा अन्य धर्मविलम्बीहरूको नाउँमा खोजनुपरेको छ ।

यसै खोजको निमित्त र धर्मदेशना शैली भिन्न निहित पद्धति विशेषको प्रेरणा लिनुको निमित्त पनि बुद्धको करुणा र प्रेम प्रत्येकमानवको स्वार्थी मनमा पनि त्याउनको निमित्त बैशाख पूर्णिमा प्रत्येक वर्ष आउनेगर्दछ ।

अनि करुणा र प्रेमको लागि उपस्थित बुद्ध जयन्ती सबै शान्ति प्रिय मानवले मात्र होइन जीवन सार्थक बनाउने सबै प्राणीको लागि मनाइनु आवश्यक छ ।

~~

दान कि व्यापार ?

एकपल्ट एक सेठजीले एक ठूलो धर्मशाला खोलेछ, यसको लागि आफूले सकेजति पैसा खर्च गरेछ । धर्मशाला बन्यो । कालान्तर सम्म चल्यो । तर अफशोच ! सेठको नाउँ कसैले लिएन । सबैले उसलाई बिर्सिदियो । तब उक्त सेठले महात्मा गान्धीकहाँ गएर भन्यो, “बापू, आजको युगका मान्देहरू पनि कस्तो ? मैले धर्मशालाको लागि त्यत्रो ठूलो दान गरें, तैपनि कसैले मेरो नाउँ लिन्दैन ।”

एके छिन विचार गरेर गान्धीले भन्यो, “सेठजी, तिमीले दानको बदलामा आफ्नो नाउँ खोज्दै छौं । त्यसैले यो तपाइंको दान होइन, व्यापार हो । अद्वावश काम गर्नेले नाउँको ख्याति खोजनु हुँदैन ।”

बुद्ध ! तिमी सधैं जन्मिदेऊ

— प्रेमदास मानन्धर, मरहिटी

कोलाहले व्याप्त यो संसारमा यो शान्तिक्षेत्र रूपलिलन सवतैन
 बम र बन्दुकको वर्षमा यो शान्तिक्षेत्र भिजन सवतैन
 चारैतिर युद्धको कालो मुस्लो उडिरहेछ
 मान्छे—मान्छेलाई किचेर अघि बढिरहेछ
 माया र ममतालाई क्रोधले बगाएर
 धर्म पापलाई त्यागेर
 कर्म अकर्मलाई पर्याँकेर
 योद्धाहरू संघर्षको खोलामा पौडिरहेछन्
 सर्वत्र युद्धको दुर्गन्ध फैलिरहेछ
 बुद्ध ! यतिबेला तिमी अलिकति सुवास छरिदेऊ
 बुद्ध ! तिमी केही—केही शान्तिको सास केरिदेऊ
 यी योद्धाहरू विश्वास मिल्काएर अघि बढिरहेछन्
 लागछ, यिनमा आँखा छैन
 लागछ यिनमा मुटु छैन
 यिनीहरूले मात्र अप्रेम जित्था
 सधवाको सिउँदो मेटिदिन्छ, विजय त्यही हो ।
 यिनीहरू अबूक छन्, बन्दूक लिएर आफ्नो साथीलाई लखेटिरहेछन्
 यिनीहरू अन्धा छन्, खुकुरी बोकेर जन्मदाताको छातीमा टेकिरहेछन्
 बुद्ध ! यतिबेला तिमी यी योद्धाहरूलाई,
 दुईवटा शान्तिको आँखा देऊ,
 दुईवटा विश्वासको ओंठ देऊ,
 दुईवटा न्याय सुन्ने कान देऊ,
 दुईवटा कर्मशील हात देऊ,
 दुईवटा प्रगतिका खुट्टा देऊ,
 एउटा चोखो, विशाल र प्यासो मुटु देऊ,
 छादा सर्वदा शान्तिप्रेमी मान्छे भएर बाँच्नसक्ने जीवन देऊ,
 अनि, झाखमा राखेर प्रेमको पाठ सिकाइदेऊ !

मेरो आनन्दभूमि

- कर्मबहादुर कार्की

जन्म - २०१८ साल चैत्र ।

जन्मस्थान - तुलसीधारा, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

शिक्षा - दशम कक्षा

शौखको विषय - लेख रचना पद्धति र आफूले लेख्नु ।

लेखक

घरको मेरो पश्चिम तर्फ स्वयम्भूको कुनामा जाँदा जाँदै मिल्छ मलाई सुख आफ्नै गानामा कल्पी कल्पी मनमनमै म हिंड्दा घुमीघुमी करै लाग्छ भन्नु मलाई मेरो आनन्द भूमि ।

-१-

जब सविता थाकी अस्ताचलको टाकुरामा पुगी हेँचिन् लुकी शैलका शिर पाखुरामा हुन्न घरमा त्यो बेला मेरो मेला या भेला हो भए साथीसँगै हाँसी नत्र घुम्ने अकेला हो ।

-२-

गीत उठ्छन् संगीत कति कविता फुल्छन् प्रीत मिल्दछन् दिलमा रमिता मीठो कुल्छन् शीतल बन छ शान्त त्यो त्यसै बीचमा बसी जोडौं सबै प्रीत, गीत कलम कागतमा लसी ।

-३-

म स्वयं देख्छु हाय ! बानरको गहिरो कथा कसरी बुझू ? अहो ! आफ्नै छातीमा ठूलो व्यथा बुद्धको आत्मा रोएको कता कता छ बनमा उज्यालो पाहुँ कसरी अङ्घ्यारो आज मनमा ?

-४-

पत्कर बोल्छन त्यहाँ गीत गाउनु पर्दैन आफै उत्पन्न ममता प्रीत लाउनु पर्दैन अनि रुनु पर्दैन अब म के लेखूँ भनेर पर्दैन नचाई नयन म के देखूँ भनेर ।

-५-

कति रम्य देखिन्छ दिवामा छाउँदा घाम छाया खिन्छ अँखाभरि कति बानरको मोह माया सिरसिर बायु चल्छ मधुमास भए कोकिल-कराउँछ कुहु कुहु शान्ति कै योटा संदेश ।

-६-

उम्ननभई म फिर्दा आक्रान्तका तसबीर गरिरहेका उपासना म देख्छु सधैंभर आभा देखिदन म कतै बुद्धको रोदन सुन्छु नाच्दछन् नीर भित्र भित्र म केवल रुन्छु ।

-७-

मेरो देश बुद्धको सदा शान्त होस् पुकारा स्वर्ग यहीं फिलीमिली सधैं बल्ने चन्द्रतारा नहोस् है पीइ दर्द गुंजोस् मधुर गाना नेपाल नेपालीको सेवा म कर्मको आराधना ।

-८-

आनन्दकुटी विद्यापीठ स्वरम्भ
~~~~~

आङ्लान प्रभुमा

- शि० सुधी केशरी शाक्य

निष्पट अन्धकारले छाएको यसं संसारमा
ज्योतिको टुकी बाली आइदेऊ प्रभो !
अशिक्षित, अबुझ, अज्ञातहरूप्रति
ज्ञानको, निःस्वार्थताका दुई शब्द बाँचिदेऊ ।
आज तिम्रो अनुपस्थितिमा,
यहाँ अनेकों मूक् प्राणीहरू,
शोषितभई दानवहरूको प्रपञ्चमा रूमत्तिलरहेका छन्,
मिथ्या, धन, माया—जालको पर्दाभित्र घसेर
एकले अर्कालाई मात्र कुदृष्टिको भाव राखिरहेछन् ।
यहाँ ‘मनुष्यताको’ परिभाषा सबैले भुलेर जाँदोछ
पशुत्वले घेरे ठाउँ ओगटिसके,
आज तिमीले जन्म लिएको यस पवित्र स्थान
मसानघाट छै बन्न लागिसके, यसैले—
बिन्ती छ प्रभो ! आइदेऊ फेरि एकपल्ट,
त्यही निःष्कपट, निःस्वार्थ, निष्कर्तंक दियो बोकेर,
संसारको चारैतिर देदिप्यमान भै चम्किदेऊ ।

~~~

सूचना

आनन्दभूमिका लेखकहरूले आफ्नो एकप्रति फोटो र आफ्नो परिचय पठाउनु भएमा सहर्ष
छापिने छ । -सं०

आनन्दमभू

चालिको बाटो 'स्वयं घटना'

यस्तो पनि हुँदोरहेछ

भारतको गोण्डा जवसनबाट रूपैदियाभई नेपालगंज जानको लागि एकजना मुसलमाननी आफ्ना लोग्ने इ बाबुसँग गइरहेकी थिई । उनले एक पोको पैसा रूमालमा बाँडी हातले समाइ-राखेकी थिई । रातभर नै रेलमा बसी जानु परेकोले सबैजसो रेलयात्रीलाई निद्राले छोप्थ्यो । डिब्बा यात्रुहरूले खचाखच थियो । एकजना कहिल्यै मुख नघोएका र कपालै नकोरेको जस्तो मानिस त्यस डिब्बामा चनाखो साथ यताउति गरी चलमलाइरहेथ्यो ।

एकछिनपछि ती आइमाई कराउनथाली । उनको हातको पैसाको पोको समाउँदा समाउँदै गायब भयो । उनको भनाइ अनुसार उनी निदाएकी पनि थिईन र रूमाल भुइँमा राखेको पनि थिईन, हातको पैसाको पोको गायब भयो । हात भने रूमाल पकडेजस्तै मुटु बाँडि नै राखेको थियो । डिब्बामा हल्लाखल्ला भयो । रूमाल खस्यो कि भनी यताउति हेरियो, कहीं पनि पाइएन । पहिले देखिएको कहिल्यै कपाल नकोरेको जस्तो त्यो मानिस पनि त्यस डिब्बाबाट गइसकेको थियो । सबैले उसको करतूत सम्झे । मुसलमाननी

ज्यादै कन्जूस थिई । उनी रुनथालीन् । लोग्ने र बाबुले कति सम्झाउँदा पनि सम्झेन् । पैसा कति थियो भनी सोल्दा ५ वा ६ रूपियाको चानचुने पैसा मात्र थियो । यसि थोरै पैसाको लागि सम्झाउँदा पनि नसम्झी रोइरहेकोले लाजले भुतुकभई लोग्नेचाहिँ अर्कै डिब्बामा गए । रेल बीचको स्टेशनमा रोक्थ्यो । बाबुले रसभरी किनी उनलाई ख्वाउँथ्यो । उनी हुँदै आँ गर्थी र बाबुले उनको मुखमा रसभरी राखिदिन्थ्यो । उनी हुँदै नै रसभरी खान्थी र फेरि त्यसेगरी रुन्थी । रेलका अरु यात्रुहरूलाई हाँसो लागेको थियो । बाबुचाहिँलाई पनि लाजलाग्यो र छोरी-चाहिँलाई त्यसको हराएकोभन्दा बढि पैसा दिन्छु भनी सम्झाए । तेपनि उनी सम्झेन् । एकजना चलाक यात्रु अर्को डिब्बामा गई लोग्नेचाहिँलाई अनुरोध गरी कुरा सिकाएर ल्याए । लोग्नेचाहिँ आई गालीगरे जस्तोगरी सँगैबसी उनलाई निदाऊ भनी ठाउँ अलि खुकुलो पारिदियो । धेरैबेरदेखि रोइआएको र रात पनि निकै बितिसकेको हुनाले उनी निदाईन् । रुवाइ रोकियो, वातावरण शान्त भयो ।

बौद्ध-प्रश्नोत्तर-सम्बन्ध

★ हरिवहादुर श्रेष्ठ
भोटाहिटी, काठमाडौं

प्रश्न - कटूरवाद र परिस्थितिवादको सम्बन्धमा
बुद्धको के भनाइ छ ?

उत्तर - कटूरवादको त बुद्ध घोर विरोधी नै थिए ।
परिस्थितिवादको सम्बन्धमा वहाँले आफ्नो
परिनिर्वाण शब्द्यामा रहनुहुँदा भिक्षु
आनन्द (उपस्थापक) लाई अनुभएको
थियो कि समय र परिस्थिति अनुसार
ससाना नियमहरू फरक गर्न सकिन्दछ ।

प्रश्न - अन्य धर्मप्रति बुद्धको के धारणा छ ?

उत्तर - बुद्धले तल दिइएका चार सिद्धान्तलाई
मान्युभएको छ ।

(क) ईश्वरलाई नमान्तू, आफ्नो मालिक
आफै नै हो ।

(ख) आत्मालाई नित्य नमान्तू ।

(ग) कुनै पनि ग्रन्थलाई स्वतःप्रमाण
भनी नमान्तू, बुद्धी र अनुभव
खेलाई हेर्नू ।

(घ) जीवन प्रवाहलाई यसे शरीरसम्म
परिमित भनी नमान्तू ।
यी ४ कारण जसले मान्दैन उसको
अभिवृद्धि हुन सकतैन । अब आफैले

सोच्नुस् अरु धर्मप्रति बुद्धको के
धारणा छ ?

★ जुञ्जुरत्न शाक्य
यटखाबहाल, काठमाडौं

प्रश्न - अशोकले कुनै घटनावाट द्रवीभूत भै बुद्ध-
धर्म ग्रहण गरे भने कनिष्ठकले बुद्धधर्म
ग्रहण गर्नुमा पनि कुनै कारण छ कि ?

उत्तर - आजसम्म फेला पारिएका ग्रन्थहरूमा
कुषाण सम्राट कनिष्ठ शुरुदेखि नै बौद्ध-
पोषक तथा कलाप्रेमी थिए । तर सम्राट
अशोकको घटना कै उनको सम्बन्धमा
केही फेला परेको देखिँदैन ।

प्रश्न - भारतमा आर्यराजाहरूको इतिहासमा कुनै
कुन राजाहरू बौद्ध थिए ?

उत्तर - भारतका उल्लेखनीय बौद्ध राजाहरू
निम्नप्रकार थिए ।

(क) विम्बिसार (ख) अजातशत्रु (ग)
महाकोशल (घ) पसेनदि कोशल (ङ)
पञ्जोत (च) उदेन (छ) परन्तप (ज)
कालाशोक (झ) विदुडभ (ञ) अशोक
(ट) कनिष्ठ (ठ) हर्षवर्धन ।

★ नारायण श्रेष्ठ

धर्मपथ, काठमाडौं

प्रश्न - नेपाली भिक्षुहरूको खाने, पिउने र सुत्ने सम्बन्धमा के कस्तो आचरण पालन गर्नु-
पर्ने नियम छ ?

उत्तर - नेपाली मात्र हैन सबै भिक्षुहरूको नियम आचरण एउटै किसिमको हुन्छ । भिक्षापात्रमा प्राप्त हुने चीज खाने, दिउँसो १२ वजे पछि मादक पदार्थ बाहेक पिउने चीज मात्र पिउनु हुन्छ । सुत्नुभन्दा अघि दिनभरि आफूले गरेका कामहरू सम्झी ध्यान गर्नुपर्छ । स्मरणीय छ, त्रिकोटी परिशुद्ध मास खानुहुन्छ भनी बुद्धले भन्नु-भएको छ । भन्नाको तात्पर्य आफूलाई भनेर मारेको नदेखेको, नमुनेको तथा शंका नलागेको हुनुपर्छ ।

प्रश्न - नेपाल अधिराज्यभर कुन कुन ठाउँमा थेरवादी विहार स्थापना भएका छन् र कस कसले संचालन गरिराखेका छन् ?

उत्तर - काठमाडौं - आनन्दकुटी विहार - भिक्षु अमृतानन्द, गण महा विहार - भिक्षु सुबोधानन्द, नव बुद्ध विहार - भिक्षु सुमंगल, श्रीघः विहार - भिक्षु ज्ञानसागर, परिनिवाण विहार - विरति अनगारिका, धर्मकीर्ति विहार - अ. धर्मावती ।

पाटन - सुमंगल विहार - भिक्षु बुद्धघोष, शाक्यसिंह विहार - भिक्षु प्रज्ञानन्द, मणिमण्डप विहार - भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, चापागाउँ - ज्योति विहार - विपस्सी श्रामणेर ।

भक्तपुर - बौद्ध समकृत विहार - भिक्षु विवेकानन्द, मुनि विहार - भिक्षु महेन्द्र । बनेपा - चन्द्रकीर्ति विहार - भिक्षु महापन्थ, सुदर्शन विहार - भिक्षु बोधिसेन, ध्यानकुटी - भिक्षु अश्वघोष ।

धुलिखेल-पूर्वाराम विहार-भिक्षु गुणघोष, सिखलापुर विहार - भिक्षु धर्मानन्द ।

त्रिशूली - सुगतपुर विहार-भिक्षु मेघकर बलम्बु - प्रणिधि पूर्ण विहार-अ. करुणा पोखरा - बुद्ध विहार - अ. धर्मशिला पाल्पा - आनन्द विहार-भिक्षु शाक्यानन्द बुटबल - पद्मवैत्य विहार-भिक्षु चुन्द लुम्बिनी - अभिनव बुद्ध विहार - भिक्षु अनिरुद्ध ।

मातातीर्थ - बुद्ध विहार - भिक्षु धर्मवंश धरान-बुद्धधर्मशिम-भिक्षु मैत्री (तामाङ) चैनपुर - सिद्ध विहार-चन्द्रज्योति शाक्य भोजपुर - शाक्यमुनी विहार - लालधन शाक्य ।

नारायणगढ - बुद्ध पार्क - आशाकाजी बजाचार्य र प्रमुख उपासकहरू ।

यस स्तम्भमा पाठकलाई जिज्ञाशा लागेको बौद्ध धर्म सम्बन्धी प्रश्न सोधन सकिन्छ । एक प्रश्नको एक रूपेया (११-) वा एक रूपेयाको टिकट पठाउनु पर्नेछ । एकै पल्टमा एक जनाबाट दुईवटासम्म प्रश्न सोधन सकिने छ । -सं०

साधारण विचार

— रत्न भाइ शाक्य
(‘महामानव बुद्ध’ सफुति)

सिद्धार्थं बुद्धं जुया बिज्याय् धुकाः वस्पोलं
दक्षिणवय् ह्लापां खः गुज्ञानया अधिकारि जुयाच्चर्वंपि
इपिहे न्याहू मिक्षु (पञ्चवर्गीय) पिन्त लुमंका
बिज्यात्, गुपिकि बुद्धं अनशन त्वता बिज्याः-
गुलियानाः वस्पोलयात् पतित भापियाः त्वताच्चर्वंपि
खः धेगु सीकाः वस्पोल इमिगु आथम ऋषि-पतन
मृगादावन (सारनाथ, बनारस) य धर्मकः बिज्यात् ।
बुद्धया ह्लापांगु उपदेश उगुहे शंकायात् चीका
छ्वयथा निर्ति खः, गुकियानाः अनशन भंग यानाः
आहार ग्रहण याय्त्यंहा गीतमयात् इमिसं त्वता-
वंगु खः । बुद्धं धेविज्यातः— (संयुक्त ५५/२/१)

‘भिक्षुपि, थुपि निगू च्चः (अति वा अन्त)
यात् ... सेवन याय् मज्जू । — (१) — काम-
सुख्य् प्यपुनेगु— (२) — शरीरयात कष्ट बीगु ।
थुपि निगू च्चः यातनं त्वताः— जि मध्यम-मार्ग
(दथुया लंपु) ल्वीका कायधुन, (गुगु कि)
मिक्षा (नुगःया मिक्षा) बीगु, ज्ञान बीगु-शान्ति
बीगु खः । — व (मध्यम-मार्ग) अवहे आयं (श्रेष्ठ)
अष्टांगिक (च्यागू अंग दुगु) मार्गं खः, गथे-ठीक
(सम्यक्) दृष्टि (दर्शन), ठीक संकल्प, ठीक
वचन, ठीक कर्म (ज्या-खँ), ठीक जीविका, ठीक
प्रयत्न (कुतः), ठीक स्मृति (लुमकेगु) व ठीक

समाधि (चित्तया एकाग्रता) ।

(१) प्यंगु आर्य-सत्य—

दुःख, दुःख-समुदय (हेतु), दुःख-
निरोध, दुःख-निरोधगामी मार्ग- गुकियागु चर्चा
नकतिनि कीसं यायधुन, थुकियात् बुद्धं आर्य-
सत्य-श्रेष्ठ सत्य (खःगु)-धैविज्याःगु दु ।

(क) दुःख-सत्ययागु व्याख्या यानाः
बुद्धं धेविज्याःगु दु—‘जन्म (ज्वीगु) नं दुःख खः,
बुरा ज्वीगु नं दुःख खः, मरण ... शोक-खवयमाःगु—
मनया खिन्नता-हैरान (उपायास) नं दुःख खः ।
अ-प्रिय नाप संयोग, प्रियनाप वियोग ज्वीगुनं
दुःख खः । इच्छा यानाःनं गुगु मदुगु खः वन
दुःख खः । चिकिचा हाकलं न्यागू उपादान
स्कन्ध-दुःख खः ।

न्यागू उपादान स्कन्ध-रूप, वेदना, संज्ञा,
संस्कार, विज्ञान-श्वहे न्यागू उपादान स्कन्ध खः ।

(a) रूप-प्यंगु महाभूत-पृथ्वी, जल,
वायु, अग्नि, धू रूप-उपादान-स्कन्ध खः ।

(b) वेदना-छुनं वस्तु वा उकियागु
विचारया सम्पर्कय् वय्वं कीसं गुगु सुख, दुःख
वा न सुख-दुःख (उपेक्षा) या रूप्य अनुभव
याइगु खः, थुकियातहे वेदना-स्कन्ध धाइ ।

(c) संज्ञा—वेदना जुइधुकाः मस्तिष्कय्
(न्हृप्ती) ह्रापां निसेहे कियातःगु संस्कारं गुगु
कीसं ह्रासीकी (गथे)—‘अव वहे देवदत्त खः’,
थुकियात संज्ञा धाइ ।

(d) संस्कार—रूपयागु वेदना व संज्ञा-
यागु गुगु संस्कार मस्तिष्कय् लाना च्वंगु दु, अले
गुकिया सहायतां कीसं ह्रासीकी (गथे—‘अवहे व
देवदत्त खः’, थुकियात संस्कार धाइ ।

(e) विज्ञान—चेतना वा मनयात विज्ञान
धाइ ।

थुपि न्यागू स्कन्ध जब व्यक्तिया तृष्णायागु
विषय जुयाः न्हृने दं वै, अवलय् थुमितहे उपादान
स्कन्ध धाइगु खः । बुद्धं थुपि न्यागू उपादान
स्कन्धयात दुःख—रूप धैविज्यात ।

(ख) दुःख—हेतुः—दुःखयागु हेतु छु खः ?
तृष्णा—काम (भोग) यागु तृष्णा, भवयागु तृष्णा,
विभवयागु तृष्णा । इन्द्रिय तय्गु गुलिनं प्रिय
विषय वा काम (इष्टारमण) दु, उपि विषय
(आरमण) नाप सम्पर्क, उकियागु चिन्तन
मननयानां तृष्णा उत्पन्न याइ । ‘काम (प्रिय
भोग) या नितिहे जुजु जुजुनाप ल्वाइ, क्षत्रि नं
क्षत्रिनाप, ब्राह्मणनं ब्राह्मणनाप, गृहपति (वैश्य)
नं गृहपतिनाप, मां कायनाप, कायनं मानाप, बो
कायनाप, काय बौनाप, दाजु किजानाप, किजा
दाजुनाप, ततानं किजानाप, दाजु केहेनाप, पासा
पासानाप ल्वाइ । इपि थवंयवय् कलह—विग्रह—
विवाद यानाः छम्हं मेह्यसित ह्लाःति कथि, शस्त्रं
आक्रमण याइ । इपि (थुकियानां) सिनांन वनी,
सीथे जाःगु दुःखनं भोगय् याइ ।

(ग) दुःख—विनाश — उगुहे तृष्णायागु
पूरा निरोध परित्याग विनाश (जूगु) यात दुःख-

निरोध धाइ । प्रिय विषय व तद्विषयक विचार
—विकल्पं गुवलेय् तृष्णा चब्बुना वनी, अवलय् हे
तृष्णा निरोध ज्वी ।

तृष्णा नाश ज्वीवं उपादान (विषयत
मुकेगु) यागुनं निरोध ज्वी । उपादानयागु निरोधं
भव (लोक) यागु निरोध ज्वी, भव निरोधं जन्म
(पुनर्जन्म) यागु निरोध ज्वी । जन्म निरोध
ज्वीवं बुराज्वीगु, मरण (ज्वीगु), शोक, स्वयगु,
दुःख, मनया खिन्नता, हैरानी (उपायास) ज्वीगु
नष्ट जुयावनी । थुकर्थं दुःखयागु निरोध ज्वी ।

अवहे दुःखनिरोध बुद्धया फुक्र क दर्शनयागु
केन्द्र—विन्दु खः ।

(घ) दुःख — विनाशयागु मार्ग—दुःख—
निरोधया पाले यंकीगु मार्ग (लै) छु खः ?—
आर्य अष्टांगिक मार्ग खः, गुगु च्वय् धैवेगु खः ।
आर्थ—अष्टांगिक मार्गयागु च्यामू अंगयात ज्ञान
(प्रज्ञा), सदाचार (शील) व योग (समाधि)
थुपि स्वंगू भागय् थलेबलय् थे ज्वी—

(क) ज्ञान

ठीक दृष्टि, ठीक संकर्षय

(ख) शील

ठीक वचन, ठीक कर्म, ठीक जीविका

(ग) समाधि

ठीक प्रयत्न, ठीक स्मृति, ठीक समाधि

(क) ठीक ज्ञान—

ठीक (सम्यक्) दृष्टि—कायिक, बाचिक,
मानसिक, भि—मर्भि (कुशल—अकुशल) कर्मतय्गु
ठीक—ठीक ज्ञानयात ठीक दृष्टि धाइ । भि—मर्भि
कर्म थथे दु ।

कायिक

मर्भिगु (अकुशल) कर्म,

१. हिंसा याय्‌गु

२. खुया काय्‌गु

३. यौन-व्यभिचार

याय्‌गु

भिगु (कुशल) कर्म

हिंसा मयाय्‌गु

खुया मकाय्‌गु

यौन-व्यभिचार

मयाय्‌गु

वाचिक

४. मखुगु खँ ह्लाय्‌गु

५. चुकलि याय्‌गु

६. छावक खँ ह्लाय्‌गु

७. म्वाः मदुगु खँ ह्लाय्‌गु, व्यर्थ खँ मह्लाय्‌गु

मानसिक

८. लोभ याय्‌गु लोभ मयाय्‌गु

९. प्रतिहिंसा (द्वेष) याय्‌गु, द्वेष मयाय्‌गु

१०. मिथ्या दृष्टि ज्वीगु, सम्यक् दृष्टिह्य ज्वीगु

दुःख, हेतु, निरोध, मार्गयागु खःकथंगु (ठीक)

(ज्ञानयातहे ठीक दृष्टि (दर्शन) धैतल ।

ठीक संकल्प-राग-हिंसा-प्रतिहिंसा मदुगु संकल्प

यात हे ठीक संकल्प धाइ ।

(ख) ठीक आचार—

ठीक वचन—मखुगु. चुकलि, छावगु, व
व्यर्थ रहितगु खःगु (सत्यगु) यैपुसे च्वंगु खँ
ह्लाय्‌गु ।

ठीक कर्म—हिंसा-खुज्या-व्यभिचार-
रहितगु कर्महे ठीक कर्म खः ।

ठीक जीविका—मखुगु जीविका त्वता
सत्यगु जीविकाद्वारा शरीर यात्रा चलय्याय्‌गु ।
उगु इलय्यापि शासक शोषक समाज मानय्याना
तःगु फुक्क प्रकारयागु जीविकाय् प्राण-हिंसा

सम्बन्धि ववय दुर्थे यागु जीविकायातहे बुद्ध मखुगु
जीविका धैविज्यात—

‘हथियारयागु व्यापार, प्राणियागु व्यापार,
मांस (ला) यागु व्यापार, मद्य (अय्ला: थवं
आदि) यागु व्यापार, विषयागु व्यापार ।’

(ग) ठीक समाधि—

ठीक प्रयत्न (व्यायाम)—इन्द्रियतय्गु
संयम, अकुशल भावनायात पनेगु व कुशल भाव
नायागु उत्पादन (बृद्धि) या निति प्रयत्न,
उत्पन्न (ज्वी घुंकूगु) कुशल भावनायात कायम
यानां तय्गु प्रयत्न-थव ठीक प्रयत्न खः ।

ठीक स्मृति—काय, वेदना, चित्त व
मनयागु धर्मयागु ठीक स्थिति,—उकियागु अशुद्धि,
क्षण-विध्वंसी आदि ज्वीगुली न्हावले स्मरण
तैच्वनेगु ।

ठीक समाधि—“चित्तया एकाग्रतायात
समाधि धाइ ।” ठीक समाधि व खःगुकि मनया
विक्षेप चोका छवयफै । बुद्धया शिक्षायात तस्सकं
पतिहाकलं छपु पुलांगु गाथाय् थथे धैतःगु दु—

‘अकुशल (मर्भिगु) धाक्व मयाय्‌गु, अले
कुशल धाक्व मुकेगु, थःगु चित्तयागु संयम याय्‌गु,
थव बुद्धया शिक्षा खः ।’

थःगु शिक्षायागु मुख्य प्रयोजन छु खः
धैगुली बुद्ध थुक्यं धैविज्यात—

‘भिक्षुपि, थव ब्रह्मचर्य (भिक्षुया जीवन)
न लाभ-सत्कार-प्रशंसाया निति खः, न शील
(सदाचार) प्राप्तिया निति, न समाधि प्राप्तिया
निति, न ज्ञान-दर्शनया निति खः । गुगु अटूट

चित्तया मुक्ति खः, उगु याहे निर्ति... इव ब्रह्मचर्या
खः, इवहे उकियागु सार खः इवहे उकियागु अन्त
खः।

बुद्ध्या दार्शनिक विचारयागु देन स्वयां:
त्थ्यः वस्पोलया जीवनयागु बाकि अंश सिध्यकेगु
आवश्यक जू।

सारनाथ्य थःगु धर्मयागु ह्लापांगु उपदेश
यानाः अनहे वर्षा वित्ययानाः वर्षया अन्तय्
(उगु) थाय् त्वता विज्याः बलय् ह्लापांगु पटक
प्यगु भासय् दुषि थः ख्वीह्य शिष्यतय् वस्पोल
थथे धकाः संबोधित यानां विज्यात—

'भिक्षुपि, आपालंसिगु हित याय्या निर्ति,
आपालंसिगु सुख याय्या निर्ति, लोकय् दया
तय्या निर्ति, देव—मनुष्यपिनिगु प्रयोजन—हित
सुख—याय्या निर्ति विचरण या। छहा नाप
निह्य वनेमते। जिन उरुवेला सेनानी गामय्
धर्म—उपदेश दीया निर्ति वनेत्यना।'

यन्त लिपा ४४ वर्षतक बुद्ध जीवित
जुयाच्चन। थुपि ४४ वर्षयागु वरसातया स्वला
त्वता वस्पोल वरावर विचरण यानाः याय्—यासय्
दिनाः—दिनाः, मनूतय्त थःगु धर्म व दर्शनयागु
उपदेश याना विज्याना च्चन। बुद्धं बुद्धत्व
प्राप्तियां लिपायागु ४४ वरसात निम्न यासय्
वित्ययाना विज्यात। (अंगु—०अ०क०—२/४/५)

थाय्	ई. पू.
लुम्बिनी जन्म	६२५
बोधगयाय् बुद्धत्व	५२८
१. ऋषिपतन (सारनाथ)	५२८
२-४. राजगृह	५२७-२५
५. वैशाली	५२४
६. मकुल पर्वत (विहार)	५२३
७. ... ... (त्रायत्रिश ?)	५२२
८. सुंसुमारगिरि (चुनार)	५२१
९. कौशाम्बी (इलाहाबाद)	५२०
१०. पारिलेयक (मिर्जपुर)	५१६
११. नाला (विहार)	५१८
१२. वैरंजा (कन्नौज—मथुराया दर्शनी)	५१७
१३. चालिय पर्वत (विहार)	५१६
१४. श्रावस्ती (गोंडा)	५१५
१५. कपिलवस्तु	५१४
१६. आलवी (अरवल)	५१३
१७. राजगृह	५१२
१८. चालिय पर्वत	५११गु
१९. चालिय पर्वत	५११
२०. राजगृह	५०१
२१-४५ श्रावस्ती	५०८-४८
४६. वैशाली	४८
(कुसानाराय निर्वाण	४८३)

वस्पोलया विचरणयागु थाय् अप्वःयानाः
फुकं प्रान्त युक्त व फुक विहारतक सीमित दु।
यन्त पिने वस्पोल गवलेन विमज्याः।

धर्म-देशना

—सुवर्ण शाक्य

“यःबाः, जि ग्यात । याकनं वा ।”
 च्यादैं दुह्य मिसामचा सुद्धचाय् ग्याःगु सलं
 हालाहःगुलि द्यनाच्वंपिनि छ्वालंचायाः ह्वायंपं
 ति ति स्वात । खिंचां उयाच्वगुलि चा कृत
 ग्यानापुयाच्वंगु दु । हानं मचाया सः ताय्दत ।
 “यः बाः जि ग्यात धया, छ गुबाय्त माः ।”
 चिल्लाय् चिल्लाय् दनाः मचा हाल । सहर-
 बजारया दधीलाःगु जूसां छेँखाय् बिजुलिमत
 मवः । कां थें ख्यु । छखा छेँखाय् ऊयाःचाय्-
 (कूगु सःताय्दत ।

ठो यात “अन सु हां, सु ख्वैच्वंगु ?”

“ग्यात बाः बाः, जिमि बाः गन वन थे,
 बाःबाः !” मचा ख्वैच्वं हालाहल ।

“अय् मचा, छाय् ख्वैच्वनागु ? छु जुल
 छन्त ?” ऊयालं धैल । बौह्य मचायात वानाः,
 पःखाः गयाः वंगु खं सुनानं स्यूगु मखु । स्वीतं
 बिश्वास वनीगु खं नं मखु कि मचायात वानाः छहु
 अबु गथे बनेफे ! मचातनी धकाः ग्याइहा बौनं
 मचावानाः वनी धैगु सुनां सोचय् याइ ? बिजुलिमत
 वल । छेँय् मत च्यात । मतया जःतीं बःचाधि-
 कःहु मिसामचा ख्वैच्वंगु खनेदत । ऊयालय्
 च्वंहृसिया कलातं व मचाप्रति थःगु ममता

प्वंकल । भाःतह्यसित धालः-

“कासेरे मिसामचा थजःगुचाय् ! छु
 आपत परय् जुल थे खं छकःबुझ्य् यानाः थन हे
 द्वनाहैदिसं ले । बाचा फख्वीन । द्यः तुयू मजूतले
 थन ध्यने हैदिसं ।”

“का म्वाःगु च्यूताः । थजःपि ला गुलि
 दु, थन । पहयानाः न दयामाया काय्त स्वैपि
 यक्व दु । थन गुम्हं गुम्हं ला आलापसें त्वःतःतःपि
 न जवीयः । मख्ला लैय् लैय् नांगांतयाः ह्वाय्
 ह्वाय् ख्वयकातेगु, घ्येबा फ्वंकेत । ख्वीकेत
 तालिम यानातःगु ज्वीफु थजःपि । थजःपित
 लहिनाः ज्याकेच्वंपि थःगत यक्व दयधुक्ल
 ऊथाय् नं ।”

“खैमखु, खैमखु । थजःगु चाय् न
 मिसामस्त थथे वैला ? चाह्य ख्वयां सुनां वास्ता
 याइ वैत ? ख्वला धात्ये हे दुःखिह्य, आपतह्य
 खःथे च्वं । छकःला बुझ्य् याना दिसं ।”

★ ★ ★

कलाह्य म्वसुनाः ख्वैच्वन । दुरुत्वह्य
 मचां सासः हे कुनीथे च्वंक दुरु त्वं त्वं
 ह्विताच्वन । भाःतह्य सुतिसुति क्वथाय् दुवाँवया:
 खापातिनाः कलाह्यनापं तु फेतुत । कलाःम्हं थहे
 मस्वः । सुकुसुकं ख्वैहल । भाःतम्हं धाल—

“छ्याय् विवशता खैगु तःधंगु वस्तु खनी ।
स्व, पःखाः गैबलय् त्वानालय् हाःगु हि हे कुन का ।
म्वाथःगु लाकां छपा नं धलय् दुनाः लिकैच्वना-
बलय् मैया ख्वैहःगुःसः न्येने मफयाः लाकां अन हे
बाँच्वैथका ।” कलाःह्य रुन तसकं ख्वैहल ।

“जिति जितले थजःगु निर्दयोज्या याय्-
मखु धकाः क्षीसं कुतः यानागु खः । गनं सुनानं
लहिना बीला धकाः नं बिचाः मयानागु मखु ।
छ्याय् भाग्यया खै । थये ज्वीमाःगु खनी । वैगु
भाग्य वं नै । मां-अबु वानातःह्य खैगु सिलकि
छ्वैसिनं न छ्वैसिनं गथे वास्ता मयाइ ?” प्याः-
छेलिया खाःचिखाःगु अंगलय् छ्योँ लिधनाः पुलि
निगलं घय्-पुयाः भाःतम्हं धाल । कलाःम्हं छ्सः हे
तिरिक्त नमवाः । थनं मस्वः । मौनता स्वीकृति-
यागु जक लक्षण मखु, विवशतायागु नं चि खः ।
कलाःह्यसिया ख्वःसः दिनाः हिकुलन ।

म्हाय् वानाःनं चितासू मस्युह्य बौम्हं
च्यादैं मेगु हने धुकल । वया आर्थिक अवस्था
संगुवः छ्यि हे याहाँ वःगु मखु । दुरूत्वंह्य मचा नं
सो धुकल । कलाःह्य कंलाय्; म्हं मफयाः प्याः-
छेलिल थनाहःगुलि सर्गः खनेदयाः ध्याकुंचा छ्कुती
आश्रय दुगु सतलय् अन्तिम सासः ह्लाना च्वन ।
वया थःथिति यक्व दु । सकसिया छेय् रुक्षः
धाः । अय्-नं वैगु अवस्थाया लागी थःधैपि सुं
मदु । वैगु गरीबी सुनान हिछता मस्याना व्युसा
ज्यु धैयें वैमती । व रुमियंह्य थें । गन वना, गन
च्वना धैगु नं मचाल । सर्गतय् थस्वयाः त्वहैतय्
मुलपर्तिध्यानाः फेतुनाः सुपार्य् न्ह्याःगु स्वैच्वंह्य-
सिया मिखा ब्वाहाँ वय्-वय् थय्-क स्वःबलय् ल्यासे-
चाह्य सं पाचक खानातःह्य ह्यासुगु वसंतं पुनातःह्य
भिक्षुनी छ्वै खन । मचायक हें वया च्यादैं

न्ह्याःया खै लुमना वले । मचा वानाथकागु खै वैगु
नुगलय्-प्याकुर्तिन्यात । “ध्व भिक्षुनीया गुली याउँ ।
जिमि म्हाय्-यात नं थपाय्-धिकःतक लहीफुगु जूसा
भिक्षुनी हे यायहःसां ज्यूगु” । वैमती खै ह्लाना
च्वन । थौं व चाःह्यु ह्युँ आकाळकां विहारय्
लाःवःगु जुयाच्वन । “बाःजि ग्यात” धाःगु सः
म्हाय्-पनय् धुन ध्वैवल । मिखां छुं मखन । फलं
भ्वाक कुतुंवल । भिक्षुनीन खनाःब्वाँय् वयाःवैत
थनाबिल । वया न्ह्यलं चाःयें जुयाः पुलुकक
मिखा कनाः मच्छालाः तीजक दन । विहारय् वःपि
उपासक उपासिकापिनि खै ह्लात—

“गपाय्-च्वतं मद्धाःमजूह्य । मिजंतयूत हे
घय्-पुयाः थंवन का ।” भिक्षुनीन उपासकतय्
ह्लाःगु खै मता । फलय् च्वंह्यसित पुलुकक छकः-
स्वयाः विहारय् दुहाँ वन ।

थौं विहारय् धर्म—देशनाया कार्यक्रम दु ।
बुराह्य भन्ते मुलपर्ति ध्यानाः दथुमध्वीलाक
च्वंच्वन । छ्वै भिक्षुं थःगु धर्म—देशनाय् न्ह्यथन—
“प्राणिधात यायगु, खुया कायगु, हेकाः खै ह्लायगु
व व्यभिचार यायगुयात क्लेशं युक्तगु ज्या धाई ।
थुजोगु कार्ययात पन्डिततसें प्रशंसा याइमखु धकाः
भगवान बुद्धं धैविज्याःगु दु ।” थःगु धर्म—देशना
सिध्यकाः व भिक्षु सुकं च्वनेवं व हे त्यासेचाह्य
भिक्षुनी जुरूकक दनावयाः फेतुनाच्वंह्य बुराह्य
भन्तेयात प्रणाम यानाः अन भेला जुयाच्वंपित
संबोधन यानाःधाल—

“भगवान् बुद्धं धैविज्याःगु तःधं ज्वीगु व
चीवं ज्वीगु थःथःगु कर्म ज्वीगु खः । कर्म धैगु
ज्या खः । भिगु ज्या याःसा भि ज्वी,
मभिगु ज्या याःसा मभिज्वी । कर्म न्ह्यथनाः
भगवान् बुद्धं मखुगु लैच्वी जुयाच्वंपित व ज्वीपित

ध्वीका विज्याःगु खः । भिगु ज्या धैगु मसः
मस्यूपित, मज्यू—मकुपित सःपि फुपिसं ग्वाहालि
यानाः यकाय्माः धैविज्याःगु खः । यी मध्ये
दुपिसं फुपिसं थथे हे याय्माः ।” बाज्यःति वंह्य
मिसा छहसिनं मुसुतेहल । अथे हे बाज्यःतिवंह्य
वया पासाम्हं खासखुस यानाःधाल—

“पर्विंग्या पर्विं दुगु देशय् ग्वाहालि
धाय् वं फुकसितं नकःजुयां साध्य ज्वीला ?”

“खःनि छहनिहसित धका याय्फै । कीनं
ला मिजतय् को यायत गुलि दुःख सियाच्वनि ।
बेपार याय्बलय् खःगु मखुगु तक खँ ह्लाय्मालेयः ।
अथे माकःयात कःनि होले थें होलाजीला ?”
पासाम्हं धाल । भिक्षुनी नं खँ ह्लाकल—

“मनुखं न्ह्याकव हे धाःसां धाय्बलय् छगु,
याय्बलय् छगु जूवनेयः । गुह्यसितं खःगु खँ
मनीयः ।” ख्वाः भचा ह्याउँसे च्वनावल । खँ
ज्ञालं पुन ।

“मेपिनिगु छु खँ । थम्हं हे भोग्य
यानागु खँ छत्वाः थन न्ह्यथनेत्यना ।”
“बुरी नवय्क खँ ह्लाय्माः । मचासू हे मतंनि छु
भोग्य यात ज्वी वं ।” खासाखुसु यानाः छहसिनं
धाल ।

“ह्य अय्धाय् त्यःला । न्ह्यागुसां
गुरुमां ।” मेह्यसिनं धाल । भिक्षुनीनं थःगु
जूगु खँ कनाहल निर्धक जुयाः ।

“जि च्यादं दुबलय् जितः जिमि बौनं
मसंय वनेगु धका: बिसिवन ।” सकसियां ह्लाय्पं
ति ति स्वात । “जि ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वयाः बौयात
सःता । नापंचंगु छें छखां मनू छहा क्वाहाँवयाः
जितः तलय् ब्वनायंकल् । अन हे म्वाँति तल ।”
भिक्षुनी भचा अकमकय् जुल । “ध सभाय्

जितः धाय् त्र मर्छिसेच्वं अय्नं जि मछाः पहतकाः
धाय्त्यना ।” वैम्हुतु खाखातुन ।

“साहु नं जितः बलात्कार यात । जिगु
छुं लगय् मजू । जि अन च्वनामच्वना ।
बिसिवया । ताः हाक्यक कना च्वनेगु ई मदु ।
अले धयां साध्यनं मजू । जि खँ म्हंचाय्काः मूखं
कनायंके । दुःखसिस्युं ज्या यायां हानं छहा मनूया
पंजाय् लात । अन छकः जि पूजुल । दी याय्
बनेत ब्वय्कागु पुजाभः धारघुर जूथें जुल ।
किंव्यदँया कलिलोगु इलय् हे जि मचाया मां
जुल ।”

“च्छिच्छिच्छिं” न्यनाच्वंपिनि बथानं सः
पिज्वल ।

“माकःया मतिनां मचा याकुप्यानाः
जीवन हना जुया । जिमि मां बौया ध्यवा मदया
विवश जुयाः जितःवाय्माल । जि ध्यवा मदुगुयात
म्हूताःमतया । अय्नं जि मचा बाय् हे माल
थःगु तुगःसे चफुना ।” बया मिखां ख्ववि तुरुकक
हाल । न्यनाच्वंपि सकले उसिमुसि सनाहल ।

“जिगुलागी जीवन धैगु मन्त । भन्ते....”
बुराहू भिक्षुयात क्यनाः मिखाय् ख्वविलः
धाय्काः धाल—

“गुल्पाः ज्वनाः भिक्षा पर्वंविज्याना
च्वन । जि बसपोलया ल्यूल्यू । बसपोलं जिके
छुं खँ न्यनेकने याना विज्यात । जितः थन
हैविज्यात ।” फुकसिनं धैयें बुराहू भिक्षुवाथाय्
मिखाब्बल ।

“जि थें भोग्याःपि सायद कीथाय् गुलि
दु ज्वी । शान्तभुमि कीगु देशया मनूत धर्मं जक
म्बाना च्वंगु धैगु धारणा सकसिके दु । तर
थुखेपाखे सुयां बिचाः मवं थें च्वं । उकि धर्मं
धैगु व्यवहारं सीदेगु खः । धर्म—देशना यानां व

धर्म देशना न्यनां जक सीदैगु खँ मखु ।” सभाय् हल्लाखल्ला जुल ।

“अजःह्य वेश्यायात नं गुरुमां धकाः मानय् यायगु ला ? क्षी भन्ते नं गजःह्य त्याः ? स्वस्वखँखँ अजःह्यसित विहारय् हयाः संघय् दुर्थाकेगु ला ?” नकतिनि हे छह्य उपासकनाप मिखा ल्वाकाच्वंह्य भा:त मदुह्य वाज्यःति च्वंह्य मिसां धाल ।

“अव ला धाथे हे बांमलाःगु खँ जुल । बिहार हे अपवित्र जुल ।” भातनाप ल्वाना: ब्यागलं च्वंच्वंह्य छह्य मिसां धाल ।

मनूत धमाधम दन । भिक्षुनी नमवासे सुक छकेपाखे लित । बुराह्य भिक्षु फेतुना: तुं घैहल । “शान्ति, शान्ति, शान्ति ! साधु, साधु, साधु !” हल्लाखल्ला भचा शान्त जुल । आः अव भिक्षुनीयात छु धाइन ज्वी ! संघं पितिनीगु ला मखुला धै थे भिक्षुयागु खँ न्यनेत सकलें उत्सुक । “थन उपस्थितपिन्त हिथं जि धर्म-देशना याना च्वनागु दंदं दय्धुकल । अय्न जि सफल मजूगु थौ थन सीदत । थौ अव भिक्षुनी नं जितः त्याकल । मनूया स्वभाव छर्लङ्जु जुल थौ अव सभाय् । जिगु धर्म-देशना ख्यालंयागु जक जि ताल । थौ वं नवाःगु खँ धाथेयागु धर्म-देशना जुल गुकियाना । सकसितं ह्यसिकेगु जितः मौका दत ।” थुलिधाधां भन्ते बुलुहुँ दत ।

“भन्ते नं वे जुलका, बुराजुल कि असिद्धि । सुधीबुद्धि हे तं । लाःलाः थे धाइगु, लाःलाः थे याइगु । विहारय् वयाः नं छुं मतलब मन्त आः ।” यचुक पिचुक लँ फिनातःह्य व्यापारी साहु उपासक छह्यसिनं धाल । छह्य मिसा चिल्लाय् दनाःहालाहल—

“यमाः, सो फोगि बुरा छह्य थन हे

सिनाच्वंथे च्वं ।” भिक्षुनी ब्वाँय्वन । वं खन व हे पवगि थे च्वंह्य उखुन्हु फलं कुतुवःह्य । सासः ह्लाःनि । भिक्षुनी काचाकाचां वनालःथल खगः हयाः म्हुत्वी लः तैविल । विचराया प्राण पखेरु हुरूवक ब्वल । भिक्षुनीया मिखां खवि सुल वा:वल ।

“का का, थैत थन तय् मजिल । लुखाय् हे सित काः । यंके बीमाल । थौं कह्य विहारय् नं मत्यःमत्यःगु हे ज्वी धुकल ।” ध्वलं स्वय थे स्वैच्वंपि हाहाँ चिचाः दनाथः थगु लँ लित । धौछि लिपा अनं सुं हे मन्त । म्हुतुं लाः विहाः बःह्य मनूया छाति छचातां खनेदु । छाती मिपुनाः खुनि जुयाच्वंगु भिक्षुनीनं खन । वैमिखाँ छुं मखन । गय्च्वने गय्च्वने जुल । अनं दुरं विसिवने मास्तिवल । लिफःस्वल । बुराह्य भिक्षु गम्भीर मुद्राय् दना च्वंगु । भिक्षुनीनं भिक्षुया तुतिनिपां जवनाःबैगु तुती ख्वबि हायकल । भिक्षु छसः छुं नमवाः । भिक्षुनीनं धाल—

“जि छलपोलया म्हाय् । अव जिमि अभागिह्य मांयां भा:त, छाती धा:दुह्य । मनूया ल्याखय् मजाःह्य बुरा ।” छ्योँ थस्वल । बुलुहुँ दन ।

“मचा छ बुद्ध, छ धर्म, छ संघ । छं थू । छं थूये जू । जिह्विथं द्वलंद्वःह्यसित थाय् थासय् विहारय् च्वनाः न्यंकागु खँ असफल । छन्त न्यंकागु खँ हे जिगु सफल धर्म-देशना जुल । अव बुराया उमेरय् छ हे जिगु सकले । थौं जिगु धर्म-देशना सफल जुल । छ भिक्षुनी । अव एह्यःने च्वंह्य प्राण मदुह्य छगु देह । ह्यापा नं अथे लिपा नं अथे । अनिच्चावत संखारा ।” आशीर्वादि मुद्राकयाः भिक्षु बुलुहुँ सीह्य सिथाय् न्ह्यज्याः वन । भिक्षुनी नं बुलुहुँ पलाःचित भन्तेया ल्यूल्यू ।

सम्पादकीय

आनन्दभूमिकै विषयमा

आनन्दभूमि पत्रिका संचालन भइआएको नौवर्ष नाची दर्शी वर्ष शुरु भइराखेको छ । एक दशकमा यसले जे जति गन्धो त्यो सहदयी पाठकहरूमा छिपेको छैन होला । यसको उद्देश्य बुद्धधर्मका सद्गुणहरू प्राणीमात्रमा प्रचार प्रसार गरी 'भवतु सब्ब मङ्गलम्' लाई जोड दिनु हो ।

नेपालमा पत्रिका चलाउनु सामान्य कुरा होइन । त्यसमा पनि धार्मिक पत्रिका संचालन हुनु त अरु अर्को असाधारण कुरा जस्तै नै हुन आउँछ । उद्देश्य अनुरूप काम गतिशील भइरहेमा मात्र उन्नतिको खुड्किलामा उभिइ-रहेको भन्न सकिन्दै, तर यसप्रकारको उन्नतिको लागि पारस्परिक सहयोगको अति आवश्यक छ । गतिशीलताको लागि ठूलो सघाउ आधिक स्थिति राख्नो हुनुमा छ । आधिकस्तर राख्नो भएमा जुनसुर्क काम पनि गतिशील हुन्दै । यसको लागि लागिपरी कामगर्नेहरूको मनोवृत्ति राख्नो हुनु र हृदय उदार हुनु पनि अर्को आवश्यक कुरा हो ।

सम्पादक र प्रकाशक मात्र लागिपद्मा पत्रिकाको उन्नति हुने होइन । पत्रिका भनेको जनसमुदायमा आउने सांबंजिनिक सम्पत्ति भएकोले संचालकको यसमा चतुर्मुखी देन हुनुपर्ने त छँदछ, त्यस्तै सहयोगीहरूद्वारा समयमै ग्राहक बनिदिनु, लेख-रचना पठाइदिनु, प्रश्नोत्तरमा भाग लिइदिनु, समाचार पुन्याइदिनु, सुकाव पठाउनु आदि काममा सहभागी बनिदिनु कर्तव्य ठानिन्छ ।

पत्रिका पत्रिकाको लागि नभै जनसाधारणको लागि भएर ग्राहक, पाठक र विज्ञापनदाताहरू समेत सन्तुष्ट हुने समाजोपयोगी हुनुपर्छ । यसको लागि विभिन्न प्रकारका समयोचित लेख र स्तम्भहरू हुनु पनि हामी आवश्यक ठान्छौं । तर लेखकहरूलाई उचित पारिश्रमिक दिन नसकदा स्तरीय र सर्व प्रकारका जनताले चाहे अनुसारको लेख-रचना उपलब्ध नहुने कुरा कटुसत्य भएको छ ।

यस पत्रिकालाई कागज, छपाई र अफिस कर्मचारी-लाई दिन्हे पारिश्रमिक सहितगरी रु. १५,०००/- को वार्षिक सहयोग प्रकाशक श्री आनन्दकुटी विहार गुठीबाट

प्राप्त भइरहेको छ तापनि भने जस्तो कागज, कंभर र छपाईहरू उपयोग गर्न सकिएको छैन। व्यवस्थापक र सम्पादकहरूले सेवा नै कतांब्य ठानेर विना पारिश्रमिक परिश्रम गर्दागर्दै पनि विभिन्न कठिनाईहरू आई पत्रिकाको उत्कृष्टतामा बाधा अड्चन खेलिरहनु पर्ने भइरहन्छ। ३००० भन्दा बढि प्रति छापी देशका कुनाकाष्ठामा पुग्ने एक मात्र मासिक पत्रिका सायद यही मात्र होला भन्ने हामीलाई लाग्छ। यति भएर पनि कहिले कागजको अभाव, कहिले प्रेसको भाउमा वृद्धि हुनु आदि समस्याले समयमा प्रकाशित गर्नु र स्तरीय पार्नुमा उतिकै बाधा पुगिरहन्छ। ढाँडा पाखाले भेरिएको हात्रो अधिराज्यका विभिन्न भागमा पत्रिका पुन्याउन हुलाकले जतिसुकै कार्यक्षमता देखाएपनि समयमा पत्रिका नपुगी ग्राहकहरूको गुनासो सुन्नुपर्ने क्रम चार्हि टुट्नसकेको छैन। शहरमा पनि वितरण गर्न जाने कर्मचारीको ढिलासुस्तीमा दोष दिनुभन्दा यातायातको असुविधा र गल्लीहरूमा डुल्नुपर्ने स्थितिले पनि यदाकदा लाञ्छना पाउनुपर्ने स्थितिलाई

पनि स्वागत गर्नुपर्ने भइरहेकै छ। आर्थिक असपन्न देशका आर्थिक दुखवाला भोगिरहेका जनसामा सुपथ मूल्यमा पत्रिका वितरण गर्नु नै पत्रिकाको एक मात्र सेवा भएतापनि परिस्थिति अनुसार बाध्यभई ग्राहक शुल्क र पत्रिका शुल्क दर बढाउनु परेकोमा हामीलाई ज्यादै खेद लागेको छ।

महामानब गौतम बुद्धले 'बहुजन हिताय, बहुजन सुखाय', आदि, मध्य र अन्त्यसम्मको कल्याणका लागि शान्ति र अर्हिसाका मन्त्रदान गरी विश्वमा नै सुख सञ्चोष प्राप्त गराउने लक्ष्यले प्रचार नरेको बुद्धधर्मको प्रचार प्रसारार्थ प्रकाशित भइरहेको यस पत्रिकालाई शान्तिप्रिय श्रद्धावान् सम्पूर्ण जनता र सरकारतरफाट विशेष सहयोगको अपेक्षा राख्नु कुनै असंगति हुने छैन। थोपाथोपाले समुद्र बन्छ, तपाईंहरूको श्रद्धा मात्रले नेपालभूमि आनन्दभूमि भई सार्थक बन्छ। आउनुहोस्, आनन्दभूमिमा रमाउनुहोस्, हामी स्वागत गच्छौं !

सूचना

वर्ष ८ अंक १ देखि बनेका ग्राहक महानुभावलाई वर्ष ९ अंक १ देखि
रु० १५/- पठाइ नवोकरण गरिदिनु हुन सूचित गरिन्छ।

—व्यवस्थापक

मी लाल बुद्ध गतिविषय

२५२५ औं बुद्धजयन्ती

भगवान् बुद्धको २५२५ औं जन्मजयन्ती साप्ताहिक कार्यक्रम सहित धूमधामसँग मनाइयो । जेठ ५ गतेको मूलदिनमा भिक्षु, अनगारिका, श्रद्धालु भक्तजन, आनन्दकुटी विद्यापीठ र अन्य विद्यालयहरू तथा काठमाडौं जिल्ला स्काउट सहितको भव्यसमूहले श्रीघ: विहारबाट प्रभातफेरी शुरु गरी भगवान् बुद्धको मूर्तिलाई सिगारिएको मोटरमा राखी सांस्कृतिक बाजागाजा सहित नगर परिक्रमा गरी आनन्दकुटी विहार स्वयम्भूमा पुगी विसर्जन गरियो ।

उक्तदिन विहाने स्वयम्भू चैत्यमा र आनन्दकुटी विहारमा भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु प्रज्ञारशिमको नेतृत्वमा बुद्धपूजा र भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरचाट बुद्धजीवनीवारे धर्मदेशना समेत भएर भगवान् बुद्धको पवित्र अस्थिधातु प्रदर्शन भयो । बुद्धजयन्ती समारोह समितिद्वारा भिक्षुसंघ र अनगारिकाहरूलाई भोजनदान र हजारी नरनारीलाई क्षीर भोजन गराइयो ।

सोही दिन अपराह्नतिर आयोजित सार्वजनिक बौद्धसभामा प्रधानमन्त्री श्री सूर्यबहादुर थापाले सभापतित्व गर्नुभयो र सभापतिको आसनबाट श्री थापाले भन्नुभयो कि नेपालीको जीवन सोचाइ तथा कार्य शैलीमा नेपालको माटोमा जन्म लिनुभएका भगवान् बुद्धका सन्देशहरूको असिट छाप परेको तथा नेपालीमा विद्यमान शान्तिप्रियता, सहिष्णुता र अनुशासनशीलता उहाँका उपदेशहरूबाट

हामीमा परेका प्रभावहरूको सजीव उदाहरणको रूपमा रहेको छ । यस्तै शान्ति, प्रगति र विकासतर्फ अगाहि बढेको आजको नेपालमा भगवान् बुद्धका उपदेशप्रति आस्था र विश्वास राखी तिनको अनुसरण गर्नु नितान्त आवश्यक भएको कुरा बताउनुभयो । भगवान् बुद्धको सम्बन्धमा विविधपक्षको उल्लेख गर्दै उहाँले भन्नुभयो कि बुद्धका विचारधारा बुद्धकालमाभन्दा आज बढि महत्वपूर्ण भएको छ । यसेले कि आज विश्व बढी नैतिक मूल्यहरू एवं आध्यात्मिक उच्चताको खाँचोमा पुरेको छ । भगवान् बुद्धका सिद्धान्त र दर्शन केव्यो ज्ञातावीदेखि निरन्तररूपमा जीवन्त रहनसक्नुको मुख्यकारण यसको व्यावहारिक पक्ष हो र सरलता तथा समानता बुद्धका धर्ममा निहित महान् गुण हुन् भनि बुद्धले जे कुरा भन्नुभयो आफूले नै त्यस कुराको अनुसरण गर्नुभयो र विषम परिस्थितिले पनि उहाँको आफ्नो आचरणको विशुद्धतामा किञ्चित् मात्र पनि प्रतिकूल प्रभाव पार्न सकेन भन्ने कुराको श्री थापाले विस्तृत उद्धार व्यक्त गर्नुभयो ।

सो अवसरमा भारतीय राजदूत श्री एन. पी. जैनले भगवान् बुद्ध पौराणिक भगवान् नभएर मानवमध्येको एक महामानव थिए भन्ने चर्चा गर्नुहुँदै यस भौगोलिक झूखण्डमा धर्म, विचार, आचार, व्यवहार र संस्कृतिमा भगवान् बुद्धको शान्तिपूर्ण आन्दोलनले गर्दा हाम्रो संस्कृति परिमार्जित र परिष्कृत भएको कुरा बताउनुभयो ।

यसै समारोहमा संयुक्त राष्ट्र संघ विकास कार्य-

क्रमका आवासीय प्रतिनिधि जोन मेलफोर्डले बौद्धधर्ममं केवल कोरा धर्म मात्र होइन यो त आपनै साहित्य, दर्शन र सामाजिक, राजनीतिक तथा नैतिक आचार संहिताले युक्त एक पूर्ण सम्भवता हो भनी बताउनुभयो । लुम्बिनी विकास सम्बन्धमा बहाँले भन्नुभयो कि योजनाको पहिलो चरण अर्थात् ढाँचा बनाउने काम पूरा भएको जानकारी दिवै अब निर्माणको चरणमा पुगेको र लुम्बिनी विकास समितिबाट निर्माण कार्यको सम्पादन र निरीक्षण समेत हुँदैछ । राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमबाट लुम्बिनीका लागि भइरहेको सहायता अब प्रायः समाप्त हुनलागेको भएतापनि लुम्बिनी अञ्चलको नै व्यापक विकासका लागि राष्ट्रसंघीय सहायता जाहेरी रहेछ भनी उहाँले बताउनुभयो ।

यसै क्रममा थाइल्याण्डका राजदूत पाड बुआ इआमले भगवान् बुद्धको शान्ति बाहेक अरु कुनै किसिमको सुख छैन भन्ने सन्देशबारे प्रकाश पानु भयो ।

बुद्धजयन्ती समारोह समितिका अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यपले स्वागत भाषण गर्नु भएको थियो र प्रजानन्द महास्थविरद्वारा गरिएको शीलप्रदानद्वारा शुरुभएको उक्त समारोहमा बुद्धजयन्ती समारोह समितिका सचिव बुद्धरत्न वज्राचार्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो ।

बौद्धकला प्रदर्शनी

बुद्धजयन्ती तथा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी स्थापना भएको दशौ वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा श्रीविहारस्थित धर्मकीर्ति विहारमा बौद्ध कला प्रदर्शनी सम्पन्न भयो । उत्कृष्ट कलाकृतिको लागि बयोबूद्ध कलाकार चन्द्रमान मास्केको तर्फबाट पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो । यसै अवसरमा धर्मकीर्ति विहारबाट ४ वटा अस्पतालका विरामीहरूलाई विस्कुट खाद्य प्रदान गरियो ।

नेपाल बौद्ध महिला संगठन गठन

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा श्रीमती विमला वज्राचार्यको अध्यक्षतामा १५ सदस्यीय नेपाल बौद्ध महिला संगठनको गठन भयो । शिक्षित महिला समुदायहरूमा बुद्धधर्मप्रति जिज्ञासा बढाउन र बौद्ध आचार विचार अनुसार गाहर्त्य जीवन अनुकूल बनाउने उद्दिश्य रहेको उक्त संगठनका उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष र सदस्यहरूमा क्रमशः सुश्री नानीमेया मानन्दर, श्रीमती बेटी वज्राचार्य, श्रीमती बद्रीमाया मानन्दर र श्रीमती केशरी वज्राचार्य, श्रीमती विद्या भट्टचन, सुश्री सुशीला प्रधान, सुश्री दया सिह, सुश्री महेश्वरी लामा, सुश्री कुसुम शाक्य, श्रीमती विनू शाक्य, सुश्री बीणा कंसाकार, श्री सेपा, सुश्री अमीता धाख्खा र सुश्री रीना बनिया हुनुहुन्छ । उक्त संगठनद्वारा आयोजित 'बुद्धधर्ममा नारीको स्थान' विषयक प्रवचनमा श्रीलंकाकाबाट आउनु भएका श्री अलकोट गुणशेखरले बुद्धले महिला तथा पुरुषलाई प्रत्येक क्षेत्रमा समान अवसर दिनुभएको थियो भन्नुभयो । सो अवसरमा उक्त संगठनका सचिव श्रीमती बेटी वज्राचार्य, अध्यक्ष श्रीमती विमला वज्राचार्य र सभापतिको आसनबाट भिक्षु सुमंगलले पनि बुद्धको दृष्टिकोण सम्बन्धमा प्रकाश पानु भयो ।

धरानमा बुद्धजयन्ती समारोह

बौद्ध उपासिकासंघले बुद्धधर्मशममा विभिन्न कार्यक्रमसाथ भव्यरूपमा बुद्धजयन्ती मनायो । स्थानीय धर्मशममा रहनुभएका भिक्षु मैत्रीबाट बौद्ध रुद्गोत्तोलन गरी कार्यक्रमको शुभारम्भ गरिएको थियो । काटमाडौंबाट आउनुभएका अर्को भिक्षु मैत्री र अन्य भक्तजनहरू मिली

बुद्धपूजा सम्पन्न गरियो । उक्त दिन भव्यरूपमा सजाइएको बुद्ध प्रतिमालाई खटमा राखी विभिन्न सांस्कृतिक बाजागाजा सहित बुद्धका महावाणी लेखिएका प्लेकार्डहरू बोकी लामलागेर बजार परिक्रमा समेत गरिएको थियो । उक्त अवसरमा भएको प्रवचन समारोहमा दुईजना भिक्षुवाट धर्मदेशना र सभापति, उपसभापति र सचिवहरू क्रमशः श्रीमती विष्णुदेवी श्रेष्ठ, श्रीमती उषा चालिसे र सुश्री चीनदेवी शाक्यले सम्बन्धित विषयमा बोल्नुभएको थियो र स्थानीय नव संगीत कलाकारहरूद्वारा विभिन्न सांस्कृतिक कार्यक्रम समेत प्रस्तुत गरिएको थियो ।

ललितपुरमा प्रतिमा जात्रा

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा भगवान् बुद्धको प्रतिमालाई कलात्मक खटमा राखी विभिन्न बाजागाजा सहित भाष्करवर्ण महाविहारबाट निस्केको जुलुसले नगर परिक्रमा गरी आमसभामा परिणत गयो । उक्त सभामा भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थाविर, समारोह समितिका अध्यक्ष सिद्धिराज शाक्य, बुद्धजयन्ती ट्रष्ट कमिटीका सचिव आशाराम शाक्यले आ-आफ्नो मन्त्रव्य प्रस्तुत गर्नु भयो । त्यस्तै बुद्धजयन्ती समारोह समितिद्वारा आयोजित प्रवचन समारोहमा नेपालस्थित बर्मेली राजदूत खिम माड विनले आपसी हित र कल्याणका लागि बौद्धधर्मको महत्व रहेको छ भन्नुभयो । श्रीलंकाका बौद्ध विद्वान् गुण शेखरले शान्ति र अहिंसाको लागि बुद्धको उपदेश महत्वपूर्ण छ भन्नुभयो ।

विद्यालयको रजत जयन्ती

श्री ५ बडामहारानी ऐश्वर्य राज्यलक्ष्मी देवी शाहबाट यशोधरा बौद्ध निम्न माध्यमिक विद्यालय (पाटन)को

रजत जयन्ती समारोहको समुद्घाटन गरिबिक्सियो । सो अवसरमा श्री ५ बडामहारानीबाट उक्त विद्यालयका गत-वर्ष पहिला, दोश्रा तथा तेश्रा भएका तथा स्वास्थ्य शिक्षा, अनुशासन समेत विभिन्न प्रतियोगिताहरूमा विजयी छात्र-छात्राहरूलाई पुरस्कार वितरण गरिबक्सी विद्यालयको विकासको लागि सहयोग गर्नुहुने शिक्षक शिक्षिकाहरूलाई पनि प्रमाणपत्र वितरण गरिबिक्सियो । प्रधान अध्यापिका अनगारिका माध्यवी र हीराकाजी शाक्यले श्री ५ बडामहारानीका जुनाफमा ढलौटका बुद्ध प्रतिमा र गणेश मूर्ति उपहार चढाउनु भयो । प्रधानमन्त्री, गृहपञ्चायतमन्त्री र शिक्षामन्त्री समेतको उपस्थित भएको उक्त समारोहमा विद्यालय संचालक समितिका अध्यक्ष श्री देवराज शाक्यले श्री ५ बडामहारानीप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्नु कासाथै सञ्चालक समितिका सदस्य श्री कुलबहादुर शाक्यले विद्यालयको लागि सदैतरुद्वाट सहयोग हुनुपर्ने कुरा ब्यक्त गर्नु भयो ।

विरगंजमा बुद्धजयन्ती

विरगंजमा तौन दिने कार्यक्रमको आयोजना गरी बुद्धको तस्वीर सजाइएको रथमा राखी जुलूस सहित नगरपरिक्रमा गरी बुद्धजयन्ती धूमधामसँग मनाइयो । उक्त अवसरमा आयोजित सभामा भिक्षु सुशोभन, बीरगंज बौद्ध समाजका उपाध्यक्ष चित्तरत्न कंसाकारले बुद्धधर्मको विशेषतावारे बोल्नुभएको थियो र बुद्धधर्म सम्बन्धित चलचित्र पनि प्रदर्शन गरियो ।

धनकुटामा समारोह

धनकुटामा २५२५ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा बुद्धजयन्ती रेयुकाई धनकुटा शाखाद्वारा ५ दिनसम्म

बालस्वास्थ्य परीक्षण, औषधी वितरण, बुद्ध ज्ञानि र
नेपाल शीर्षकमा निबन्ध प्रतियोगिता आदि विविध
कार्यक्रमको आयोजना गरी मनाइयो ।

बनेपाला आकर्षक जयन्ती

बुद्धजयन्ती समारोह समिति बनेपालको आयोजनामा
आकर्षक रथमा बुद्धको मूर्ति सजाई हजारौं उपासक
उपासिका सम्मिलितभई बौद्ध गान र बाजागाजा
तहित भव्य जुलूसले नगर परिक्रमा गरी बुद्धजयन्ती
आकर्षकस्थिति मनाइयो । सुदर्शन विहारबाट सुरभएको
जुलूस चन्द्रकीर्ति विहारमा पृगी प्रवचन गोष्ठीमा परिणत
भएको थियो । त्यस समारोहको उपलक्ष्यमा भिक्षु
महापन्थ, समारोह समितिका अध्यक्ष इन्द्र नकर्मी,
कोषाध्यक्ष बुद्धिमान जोशी, भिक्षु अगगनन्द र समितिका
सचिव बुद्ध रंजितले बुद्धधर्मका विभिन्नपक्षबारे प्रकाश
पार्नुभयो । सोही दिन व्याज वितरण, क्षीर भोजन दान
तथा दीपावली समेत धूमधामले गरिएको थियो ।

चतरामा बुद्धजयन्ती

केही वर्षदेखि मनाइ आएकोभन्दा बढी उत्साह-
पूर्वक चतरा व्यापार संघटारा आयोजित २५२५ सौ
बुद्धजयन्ती यसवर्ष २०३८ जेठ ५ गते बैशाखपूर्णिमाका
दिन धूमधाम साथ मनाइयो ।

बाहिरबाट आमन्त्रित ६ जना विद्वान्हरू र
स्थानीय नरनारी बाल-बालिकाहरू मिली भगवान् बुद्धको
मूर्ति नगर परिक्रमा गराइयो । श्री वराहक्षेत्र ४ मा
पुगेपछि शीलप्रार्थना, बुद्धवन्दना सामूहिकरूपले गरिए ।

संघका सभापति कवि श्री मान वज्राचार्यले स्वागत
भाषण गर्दै भगवान् बुद्धको संक्षिप्त जीवनी, चार आर्यसत्य

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग र विपश्यना भावनाबारे प्रकाश
पार्नुभयो ।

उक्त समारोह वयोवृद्ध श्री कविराज नरपति
पोख्रेलज्यूको अध्यक्षतामा भएको थियो ।

धरान स्वयम्भूचैत्य विहार

२५२५ सौ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा जेठ ५ गते
श्री रत्नप्रसाद शाक्य र श्री डम्भरबहादुर शाक्यहरूको
उत्त्वावधानमा धरान स्वयम्भूचैत्य विहार चतरा लाइनमा
भगवान् बुद्धको रथ यात्रा नगर परिक्रमा गरी भव्यरूपले
बुद्धजयन्ती मनाइएको समाचार छ ।

★ ★ ★ ★ ★

बुद्धयात्रा : आकिंवं

यलय दैयदैय पतिकं पाःहिलाः बुद्धजयन्ती न्यायकेगु
स्वसाःक्यं युगुसी न्यायाखा चुकपाखे बुद्धजयन्तीया जात्रा
न्यायकाःति आकिंवं ओम्बाहाया ग्वसालय न्यायकेगु समेत
क्वःऽयूगु दु ।

न्ह्यसः लिसः कासा

यलय स्वांयाःपुन्हीया लसताय जूगु गुक्वःभु अन्तर
पुस्तकालय बौद्ध न्ह्यसः लिसः कासा न्ह्याइपुसेच्वंक
प्यन्हुयकं जुयाः यशोधरा पुस्तकालयपाखे न्हापांगु सिर्पाः
त्याकल । थुकी युवक पुस्तकालयं न्हापायाल्यू व आलोक
पुस्तकालयं लियाल्यूगु सिर्पाः प्राप्त यात । व्वतिकाःपि
गुंगु पुस्तकालयमध्ये मेर्पि खः—बौद्ध पुस्तकालय, हिरण्य
पुस्तकालय, मचा सफूकुथि, अध्ययन मण्डल, पद्मावती
पुस्तकालय व जनजागृति पुस्तकालय आकिंवं लागी
श्रीबाहाया जनजागृति पुस्तकालयं पाःकःगु दु ।

भारत्य् (कुशीनगरे) बुद्धजयन्ती

त्रिविधि पाषाणी बैशाख पुन्हीखुन्हु उत्तर प्रदेश सरकारया सिँचाई एवं परिवहन मन्त्री श्री बीरबहादुर सिंहपाखें बुद्धजयन्ती समारोहया भव्य उद्घाटन सम्पन्न जुल । समारोहय् ब्वति कायृत भारतीय बौद्ध दाशंनिक विद्वान्तय् अतिरिक्त मेमेगु बौद्ध राष्ट्रं नं यक्व भक्तजनत सम्मिलित जुल ।

ख्वपय् बुद्धजयन्ती

भगवान् बुद्ध महापरिनिर्वाण जुया विज्यागु २५२५ दैं क्यंगु लसताय् ख्वपय् बुद्धजयन्ती समारोह समितिया आयोजनाय् ख्वपय् स्वांयापुन्ही भव्यरूपं मानेयात । सुथे मुनि विहारय् भिक्षु महेन्द्रपाखें बुद्धपूजा जुल । अनं लिपा विभिन्न टोलया सांस्कृतिक भजन व बाजागाजा नाचं दोलंदो श्रद्धावानपि मनूत मुना भगवान् बुद्धमूर्ति खेते तथा जात्रा यात । जात्रा मुनि विहारय् थ्यनेवं श्री सम्यकरत्न वज्ञाचार्यया सभापतित्वय् आमसभाया रूपे परिणत जुल ।

उत्त समारोहय् श्री उत्तमकुमार माकजूं धैंदिल “थौंया वैज्ञानिक युगे बुद्धया शिक्षा ग्रहण मयात धाःसा मानवं मानवयात ह्यसीके फैमखु ।” बु. स. समितिया सचिव श्री इन्द्रराज शाक्यं धया विज्यात—“भगवान् बुद्धया शिक्षा कथं जीवन हना यंके क्षत धाःसा जीवन उज्वल व सुखमय ज्वौ ।” समितिया कोषाध्यक्ष श्री रामकृष्ण वैद्य धैंदिल—“बुद्धमार्गीतसे जाति पातयात मानेयाना च्वनेगु ठीक मजू ।” अन्ते सभापति श्री सम्यकरत्न वज्ञाचार्यं धैंबिज्यात—“थौं प्यष्ठयं अशान्तिया सुपांय् वैच्चेवले बुद्धया गुण जक लुमकां मगाः । ध्व मनयात कलुषित याइगु राग द्वेष मोहयात तोता सदाचारी ज्वीफुसा जक शान्तमय वातावरण शृजना ज्वी ।” अन्तय्

फुकसिगु आर्थिक सहयोग दुगुलि थ्व बुद्धजयन्ती समारोह चलेजुवा च्वंगु खें न्ह्यथना सभा विसर्जन याना विज्यात ।

ख्वपय् बुद्धधर्म प्रवचन गोष्ठी

भक्तपुर बौद्ध संघया आयोजनाय् ख्वपया बौद्ध समकृत विहारे २५२५ बुद्धजयन्तीया लसताय् बुद्धधर्म सम्बन्धी छगू प्रवचन गोष्ठी भिक्षु विवेकानन्द न्हास्य-विरया सभापतित्वे सम्पन्न जुल ।

उत्कसमारोहे संघया अध्यक्ष भाजु त्रिरत्न शाक्यं धैंबिज्यात, “बुद्धमार्गीतसे बुद्धधर्मया शुद्धता व व्यवहारिक-ताया ज्ञान दय्का जीवन हनेमाः । शाक्य धाःपिसं जक मखु वज्ञाचार्यं धाःपिसं नं पंचवलि स्यानाः धर्मकर्म धका विश्वास याना च्वंगु ठीक मजू ।”

श्री योगेन्द्र प्रधानं बुद्धया चतुआयस्त्वया सरल कथं व्याख्या याना दिल । श्री लोकेन्द्र वज्ञाचार्यं बुद्धया अमूल्य वचन व्यवहारे छ्यले माःगु खें न्यंका विज्यात ।

भिक्षु अश्वघोषं “प्रज्ञा व श्रद्धा वरावर मजूलि परस्पर गलत फहमी, कलह, ल्वापुदुगु खः । प्रज्ञा मदुगु श्रद्धा अन्धविश्वास जूवनी । अथे हे श्रद्धा मदुगु प्रज्ञा कतिलापाकः ज्वी । श्रद्धां जाःगु प्रज्ञा दुसा न्ह्यागुं खें न यथायं द्वीका काय॑फे” धैंबिज्यात ।

श्री सिद्धिरत्न शाक्यं धन्यवाद ज्ञापन याना दिल ।

संघं शरणं गच्छामि

ख्वपय् युवा साहित्य गोष्ठी खलःया आयोजनाय् २५२५ दैं बुद्धजयन्तीया लसताय् २०३८ जेठ २१ गते ख्वप बौद्ध समकृत विहारे श्री रमापति शर्माया सभापतित्वे छगू बौद्ध गोष्ठी जुल । आपालं युवकतसे बुद्धधर्म व लुम्बिनी सम्बन्धी कर्विता ध्वनाः न्यंकल ।

प्रवचन व्यूपिमध्ये नव निर्बाचित राष्ट्रिय पञ्चायत

सदस्य श्री कर्णप्रसाद होजूं धैदिल, “बुद्ध धर्मे “संघ सरणं
॒च्छामि” धैगु वाक्य साब बाँला ताल । बुद्धं संघया
महत्व यवं दु धका कना विज्यागु दु ।” वय्कलं धैदिल,
“बुद्ध जन्म जूगु नेपाःदेशे बुद्धं धर्मयात् गुलि उचित कथं
आय् बीमागु खः उलि खने मदुगु दुःखया खौ खः ।” बुद्धं
धर्मया प्रचार प्रसार आवश्यक धैगु खौ राष्ट्रिय पञ्चायतय्
चर्चा याय्गु नं वय्कलं न्ह्ययना दिल ।

मेहु छहु युवकं धैदिल—‘बुद्ध जन्मभूमि नेपाल-
यात् छगु मात्र हिन्दू राष्ट्र धका धाय्कले गौरव ताःसा
जि छहु हिन्दू कुले जन्म जूम्हेभ्यां शान्तिया अप्रदूत
महामानव बुद्धया व वसपोलया धर्म बाँला व बहुजनहितगु
धर्म खः धाय्त छाय् मछाले माःगु दु, छाय् गौरव
मताय् ?’

प्रमुख अतिथि भिक्षु अश्वधोषुं धैविज्यात, ‘बुद्धया
धापुकथं दक्षिणे न्हापां मनूतय्गु पुलांगु संस्कार वदलै
जूसा, हृदय परिवर्तन जूसा जक छुं नं वाद देश विकास
याय्त उपकार जबी । सोचाइ व दूष्टि तप्यनेमाः, नुगः
चककने माः ।’

अन्ते सभापति बौद्ध साहित्ये नं अन्तर्विरोधगु
अन्धविश्वास व अलंकार पूर्णंगु खौ दुथ्याना च्वंगु खौ चर्चा
यानादिन । एसां बुद्धधर्म अनुकरणीय धर्म खः धैदिल ।

महापरित्राण

वयोबुद्ध भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरया ८२ दं क्यंगु
शुभ बुद्धिया उपलक्षस वसपोलया आयु आरोग्य कामना
याना बुद्ध संवत २५२५ जेठ ९ गते भिक्षु महासंघपाखे
महापरित्राण पाठ सम्पन्न जूगु दु । थुगु पुण्य कार्यं श्री
शाक्यभिह विहारया उपासक उपासिकापिनि श्रद्धां वे
पकनाजोले जूगु खः ।

भेगुनं महापरित्राण

श्रीमती प्रेममाया मानन्धरया ८३ दं क्यनीगु शुभ
बुद्धिया लसताय् वय्कला सुस्वास्थ्य कामना याना २५२५
बुद्धवर्षं जेठ २८ गते खुनु आनन्दकुटी विहारे भिक्षु महा-
संघपाखे वय्कःया कार्यपि श्री तीयनारायण मानन्धर प्रमुख
सकल परिवारया श्रद्धां महापरित्राण पाठ सम्पन्न जुल ।

आनन्दभूमियात् सहयोग

दिवंगत दात्रु आज्ञारत्त्वया पुण्यस्मृतिस आनन्द-
भूमियात् रु. १५— प्रदानयाना । थुगु पुण्यं दाजुयात
निर्विण सुखलाभ याय्त हेतु जबीमा ।

— लोकरत्न उपासक, केल मासंगलिल

ठेचोय न्हूगु विहार

२५२५ बुद्धजयन्तीया लसताय् जेठ ३ गते ललित-
पुर ठेचोय च्वंगु नव निर्मित विहारे भगवान् बुद्धया मूर्ति
इखाछ्ये यलंनिसे जात्रा याना: बुद्धमूर्ति स्थापना याःगु
समाचार दु ।

बुद्धं धर्मयात् व्यवहारे छ्यले माःगु दु

स्वयम्भूया किण्डोले २५२५ दं क्यंगु स्वांयापुण्यीया
लसताय् छगु प्रवचन गोष्ठी जुल । उक्त गोष्ठीया सभापति
महामण्डलेश्वर स्वामी इश्वरानन्दं धैदिल, “विश्व शान्तिया
लागि बुद्धया आदर्श लुमंका कीसं व्यवहारे छ्यले माःगु
दु ।”, नापं भिक्षु कुमार काश्यपं “विश्वे शान्ति यय्कू, तर
व्यवहारे मयथकू” धका ध्याचू न्यंका बिज्यात । गवसाः
खलः मैत्री परिवार संघया अध्यक्ष श्री न्हुच्छेवहादुर
वंजाचार्यं नं थःगु विचाः प्वंका विज्यात ।

भिकु अमृतानन्दद्वारा सम्पादित

बौद्ध साहित्यका असूल्य रत्नहरू

(१)	बुद्धकालीन ब्राह्मण अप्राप्य	भाग-१	७/-	(पृ. ५०४)
(२)	बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-१	८/-	(पृ. ५८१)
(३)	बुद्धकालीन राजपरिवार	भाग-१	१०/-	(पृ. ६६५)
(४)	बुद्धकालीन महिलाहरू	भाग-१	८/-	(पृ. ५५६)
(५)	बुद्धकालीन परिव्राजकहरू	भाग-१	१६/-	(पृ. ७१६)
(६)	बुद्धकालीन आवक-चरित	भाग-१	६/-	(पृ. ३७८)
(७)	बुद्धकालीन आविका-चरित	भाग-१	२२/-	(पृ. १००५)
(८)	बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव	भाग-१	१८/-	(पृ. ६६८)
(९)	बुद्धकालीन प्रेतकथा ...		१०/-	(पृ. ३८२)
(१०)	बुद्धकालीन विमानकथा ...		१२/-	(पृ. ४०४)
(११)	बुद्धकालीन दर्शनवटा ग्रन्थहरूको विषय-सूची		५/-	
(१२)	बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग-२	१५/-	(पृ. ६००)
(१३)	बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग-३	१७/-	(पृ. ६८०)
(१४)	बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-२	१५/-	(पृ. ५६२)
(१५)	बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	भाग-३	१५/-	(पृ. ६२४)
(१६)	जापान भ्रमणको ढायरी		४/-	
(१७)	आतक संग्रह	भाग-१	१०/-	(पृ. २६६)
(१८)	आतक संग्रह	भाग-२	८/-	(पृ. २४०)
(१९)	आतक संग्रह	भाग-३	१३/-	(पृ. ३६०)

यो पुस्तकहरू पाइने स्थान

आनन्दकुटी, स्वयम्भू - सिद्धार्थ शिशु निकेतन, भृकुटी मण्डप - हेराकाजी सुइका, नामबहाल, ल. पु.

व्यवस्थापक : भिकु महानाम, प्रकाशक : आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल। फोन : १४४२०

मुद्रक : नेपाल प्रेस, शुक्रपथ, काठमाडौं, नेपाल। फोन : ११०३२